

CULTUUREFFECTRAPPORTAGE

DE KABINETSVISIE OP DE PUBLIEKE OMROEP
GETOETST OP DE GEVOLGEN VOOR HET KUNST-
EN CULTUURANBOD IN NEDERLAND

kunsten
'92

Utrecht, 23 augustus 2005

Bart Drenth
Ocker van Munster
Jeroen Gelevert

CULTUUREFFECTRAPPORTAGE

DE KABINETSVISIE OP DE PUBLIEKE OMROEP GETOETST OP DE GEVOLGEN VOOR HET KUNST- EN CULTUURANBOD IN NEDERLAND

INHOUD

Blz.

1.	SAMENVATTING EN CONCLUSIES.....	1
1.1	DE ONDERZOEKSVRAAG.....	1
1.2	HET BELANG VAN DE PUBLIEKE OMROEP VOOR KUNST EN CULTUUR	1
1.3	DE ONTWIKKELING TOT 2008	2
1.4	DE ONTWIKKELING VANAF 2008: MET HET OOG OP MORGEN	3
1.5	CONCLUSIES: DE CONSEQUENTIES VOOR KUNST EN CULTUUR	3
2.	DE PLAATS VAN DE KUNSTEN IN DE MEDIA	5
2.1	DE UITGANGSPUNTEN VAN BELEID	5
2.2	HET PROGRAMMAVOORSCHRIFT: KUNST IN BREDE EN ENGE ZIN.....	6
2.3	NIEUWE WAARBORGEN VOOR KUNST.....	7
3.	DE ONTWIKKELING VAN HET KUNSTAANDEEL OP TELEVISIE	9
3.1	HET BUDGETTAIRE PLAATJE	9
3.2	DE ZENDTIJDVERDELING	10
4.	DE AARD VAN DE TV-PROGRAMMERING	12
4.1	DE KUNSTPROGRAMMA'S	12
4.2	DE ORGANISATIE EN DE UITZENDTIJDEN	16
4.3	DE FINANCIERING VAN DE KUNST- PROGRAMMERING	17
5.	DE RELATIE VAN DE OMROEP MET DE KUNSTSECTOR.....	19
5.1	FILM.....	19
5.2	BEELDENDE KUNST, MUSEA EN MONUMENTEN	20
5.3	MUZIEK	20
5.4	OPERA, BALLET, DANS EN THEATER	21
5.5	KUNSTINFORMATIE	21
5.6	NIEUWE MEDIA EN NIEUWE MARKTEN	22

6.	ONTWIKKELINGEN BIJ DE PUBLIEKE OMROEP TOT 2008.....	23
6.1	EXOGENE ONTWIKKELINGEN	23
6.2	VERWACHTINGEN VOOR DE RECLAME-INKOMSTEN	24
6.3	DE BUDGETTAIRE STARTPOSITIE IN 2008	26
7.	MET HET OOG OP MORGEN.....	27
7.1	KUNST EN CULTUUR BLIJVEN BELANGRIJK	27
7.2	PRESTATIECONTRACTEN IN DE PLAATS VAN PROGRAMMAVOORSCHRIFT.....	27
7.3	DE DYNAMIEK VAN BOX C	28
7.4	CULTUUR IN DE RISICOANALYSE	28
7.5	COMPARTIMENTERING	30
7.6	SCENARIO'S VOOR DE PROGRAMMABUDGETTEN	30
8.	CONSEQUENTIES VOOR DE KUNST PROGRAMMERING.....	33
8.1	EEN VECHTMARKT.....	33
8.2	DE BAND TUSSEN DISTRIBUTIE EN PRODUCTIE VERBROKEN.....	33
8.3	DE NETCOÖRDINATIE AAN ZET	34
8.4	DE FONDSSEN, DE EIGEN MIDDELEN, EN DE COFINANCIERING.....	34
8.5	EÉN LOKET	35
8.6	TWEE PUBLIEKE ZENDERS	35
8.7	CONCLUSIES VOOR DE KUNSTPROGRAMMERING.....	36
9.	DE GEVOLGEN VOOR DE KUNSTSECTOR	37
9.1	DE PRODUCTIE VAN KUNSTPROGRAMMA'S.....	37
9.2	CONSEQUENTIES VOOR HET VELD	38
9.3	NIEUWE MARKTEN	39
9.4	CONCLUSIE	39

Bijlagen.

1. SAMENVATTING EN CONCLUSIES

1.1 DE ONDERZOEKSVRAAG

De publieke omroep staat aan de vooravond van grote veranderingen. In de recent verschenen nota aan de Tweede Kamer 'Met het oog op morgen' doet het kabinet voorstellen voor ingrijpende veranderingen in de structuur en de werkwijze van de Publieke Omroep. Kunsten '92 en Kunst van Vooruitzien maken zich zorgen over de impact die deze veranderingen zouden kunnen hebben op het culturele klimaat in Nederland en op de kunstsector in het bijzonder. Beide organisaties willen de discussie over de kabinetsplannen bevorderen en het inzicht in de mogelijke consequenties aanscherpen. Aan Berenschot is gevraagd om een verkennend onderzoek te doen naar de positie van kunst en cultuur in de media, en naar de effecten die de kabinetsplannen zouden kunnen hebben voor de kunstsector. Concreet is gevraagd om te onderzoeken:

1. hoe het kabinetsplan de positie van kunst en cultuur binnen de publieke omroep zou kunnen beïnvloeden
2. welke invloed van een eventuele verandering van de positie van kunst en cultuur binnen de publieke omroep zou kunnen uitgaan op de kunstsector in Nederland.

Het onderzoek diende in een zeer kort tijdsbestek plaats te vinden, en heeft het karakter van een quick scan. We hebben gesprekken gevoerd in het veld en met beleidsfunctionarissen, documenten bestudeerd en cijfermateriaal verzameld. Berenschot heeft allereerst een beeld geschetst van de huidige positie van kunst en cultuur in het publieke mediabestel en van de relaties van dit bestel met de kunstsector. Vervolgens hebben we gekeken welke trends er zichtbaar zijn en welke de vooruitzichten zijn tot met 2008, het jaar waarin de huidige concessie afloopt. Op basis van een analyse van de kabinetsnota hebben we ingeschat wat de mogelijke consequenties van de plannen zijn als die in de jaren vanaf 2008 geëffectueerd zouden worden. Dit deel van de scan heeft uiteraard een speculatief karakter en laat alleen zien welke effecten het directe gevolg zouden kunnen zijn van een onverkorte invoering van de voorstellen.

1.2 HET BELANG VAN DE PUBLIEKE OMROEP VOOR KUNST EN CULTUUR

Beleid

In het overheidsbeleid staat het belang van kunst en cultuur binnen het publieke bestel niet ter discussie. De regering dringt er zelfs bij de publieke omroep op aan dat de kunst-programmering in weerwil van de lopende bezuinigingsoperatie op peil wordt gehouden. De vraag bij het beoordelen van de kabinetsplannen is dus of de geruststellende geluiden uit Den Haag ook worden waargemaakt.

Het programmavoorschrift biedt de kunst- en cultuurprogrammering een beschermingsmogelijkheid die wettelijk verankerd is. Analyse van de wijze waarop met dit instrument is omgegaan leert dat het begrip kunst sinds het moment waarop het is geïntroduceerd steeds verder is opgerekt. Voorts is er een ingewikkeld classificatiesysteem die effectieve toetsing bemoeilijkt. De onvrede die alom heerst over de uitvoering van het voorschrift heeft geleid tot voorstellen het wettelijke voorschrift anders in te vullen.

Onze analyse wijst evenwel uit dat het voorschrift en de wettelijke verankering daarvan in potentie voldoende bescherming bieden, als op de uitvoering daarvan maar streng wordt toegezien. De bestaande onvrede over de werking van het instrument is op zichzelf geen reden om het instrument over boord te zetten.

Praktijk

Het aandeel van de culturele programmering is in de afgelopen jaren redelijk stabiel gebleven. Het aandeel van de kunstprogrammering en de betekenis daarvan voor de publieke omroep is gestaag afgenomen. Er zijn nog maar enkele zendgemachtigden die over een eigen kunstredactie beschikken. De kunstprogrammering verschuift steeds verder naar de randen van de dag. Deze ontwikkeling vormt een bedreiging voor de zichtbaarheid van kunst en cultuur voor een groter publiek.

De directe economische relatie van de publieke omroep met de kunstsector is vrij gering, met uitzondering van film/documentaire en serieuze muziek. Registreren van wat er aan cultureel aanbod beschikbaar is neemt in belang af. Dat geldt niet voor de registraties van festivals, waar het belang juist is toegenomen.

De kunstinformatieve programma's brengen kunst in de huiskamer. Deze etalagefunctie van de omroep is van groot belang voor de kunstsector. Het belang van de etalagefunctie is tweeledig; voor het culturele bewustzijn en voor de marketing van kunst. Met eigen programmaformules, vooral in de sfeer van de kunstinformatieve programma's, kan de publieke omroep kunst en cultuur voor een groot publiek 'op de kaart' houden. Die kunst zou anders waarschijnlijk geheel naar een niche van connaisseurs verhuizen. Radio en televisie vormen bovendien een niet onbelangrijk middel van marketing voor kunst en cultuur. De bezoekcijfers voor een tentoonstelling of voorstelling stijgen merkbaar als radio en televisie er aandacht aan hebben besteed.

1.3 DE ONTWIKKELING TOT 2008

De publieke omroep heeft te maken met ontwikkelingen die zich al manifesteren voordat in 2008 de maatregelen van de kabinetsvisie 'Met het oog op morgen' in zullen gaan. Dit zijn:

- de 5% ombuigingstaakstelling
- nieuwe toetreders op de markt; verdere versnippering (bijvoorbeeld Talpa)
- digitalisering; cross-medialisering
- het verlies van de voetbalrechten (en mogelijk ook andere sportrechten)
- afkalving van het bereik onder jongeren
- spanning tussen netprofilering en omroeprofilering
- dalende kijktijdaandelen

De publieke omroep schat dat tot 2008 de reclame-inkomsten met circa € 70 miljoen zullen dalen. Deze schatting lijkt ons niet onrealistisch. Als deze daling zich inderdaad voordoet, dan valt te verwachten dat de omstandigheden waaronder de kabinetsplannen moeten worden ingevoerd, volstrekt anders zullen zijn dan waarvan het kabinet nu uitgaat.

Voor kunst en cultuur betekent dit een forse bedreiging, omdat het kabinet voorstelt om de tegenvallers tot 2008 geheel ten laste te brengen van het budget van box C; de box waaruit kunst en cultuur moeten worden gefinancierd.

1.4 DE ONTWIKKELING VANAF 2008: MET HET OOG OP MORGEN

In de toekomstvisie 'Met het oog op morgen' schetst het kabinet een toedeling van het budget van de publieke omroep aan drie functies. Deze functies (ook wel 'boxen' genoemd) zijn de volgende:

- A. Nieuws en sport.
- B. Opinie en debat.
- C. Cultuur, educatie en andere informatie.

Kunst en cultuur komen dus terecht in box C. Daarin is gedacht een open markt te creëren voor omroepproducties, binnen een budgettair kader dat fluctueert al naar gelang de inkomsten. De kijkcijferdwang is in box C dus groter dan ooit. De Raad van Bestuur zal binnen deze box niet alleen het budget toedelen, maar ook het budget op peil moeten houden. Inkrimping van het budget voor kunst en cultuur lijkt onontkoombaar. Het kunstproduct is relatief duur, trekt minder kijkers, en is niet bevorderlijk voor de noodzakelijke reclame-inkomsten. In box C zal het marktmechanisme gaan domineren en dit mechanisme werkt niet gunstig voor kunst en cultuur.

De kabinetsvisie voorziet in het afschaffen van het wettelijke programmavoorschrift. De beschermingsmaatregelen die het kabinet daarvoor in de plaats stelt, bieden kunst en cultuur echter beduidend minder waarborgen en plaatsen kunst in het defensief. De prestatiecontracten die het kabinet voorstaat, maken kunst en cultuur voortdurend onderwerp van onderhandeling tussen de publieke omroep en het Ministerie van OCW. De prestatiecontracten zijn hierdoor minder effectief dan het huidige programmavoorschrift.

De vraag is of de regering niet in strijd handelt met de eigen uitgangspunten door kunst en cultuur in een open zone te plaatsen. De maatschappelijke betekenis van kunst wordt immers op één lijn gesteld met opinie, debat en educatie die *wel* bescherming houden. De (impliciete) veronderstelling uit de kabinetsvisie dat opinie en debat en educatie kwetsbaarder zouden zijn dan kunst is aanvechtbaar.

1.5 CONCLUSIES: DE CONSEQUENTIES VOOR KUNST EN CULTUUR

De kabinetsvisie heeft effecten op het aanbod van kunst en cultuur waarmee geen rekening is gehouden. Het budget voor kunst en cultuur komt onder druk te staan. De terugval van reclameopbrengsten bij de publieke omroep komt naar alle waarschijnlijkheid vooral terecht bij de budgetten voor kunst en cultuur. De budgetten voor nieuws (box A) en opinie (box B) zijn gefixeerd. Kunst en cultuur trekken naar verhouding minder kijkers en luisteraars. Daarmee dragen ze niet bij aan de bereikdoelstellingen van de publieke omroep en genereren ze evenmin grote reclameopbrengsten.

Doordat er minder geld naar kunst en cultuur zal gaan, vloeit ook minder geld naar aanbieders van kunst en cultuur. Dit effect is met name van belang in de sectoren film en serieuze muziek. Bij andere sectoren is dit effect minder groot omdat daar nu al niet veel geld naar toe gaat. In toenemende mate zullen culturele instellingen aan de publieke omroep gaan betalen voor media-aandacht.

Er wordt eigenlijk geen nieuwe markt voor mediaproductie gecreëerd zoals met de instelling van box C wordt beoogd. De bestaande vechtmart wordt zelfs nog kleiner. Nieuwe toetreders zullen zich niet snel aandienen. De omroepverenigingen houden voorlopig de markt vast, al dan niet in combinatie met de grote producenten die zich ook nu al op de markt bewegen. Dit wordt onder andere veroorzaakt doordat er geen gelijke concurrentieverhoudingen worden gecreëerd. De dubbelrol van de omroepen zal voor veel complicaties zorgen.

Doordat kunstproducties alleen nog kunnen worden ingekocht zullen de kunstredacties bij de omroepen verdwijnen. De band tussen distributie en productie wordt doorgesneden. Het kunstbeleid van de publieke omroep komt daardoor in de lucht te hangen. Experiment en ontwikkeling worden vanuit distributieoptiek vrijwel onmogelijk.

Een ontwikkeling naar twee netten, eventueel in combinatie met een culturele themazender zal leiden tot het marginaliseren van kunst en cultuur op de open zenders. Daardoor zal het grote publiek geen kennis meer maken met het kunstaanbod, en komt een kerndoelstelling van het overheidsbeleid voor de publieke omroep in gevaar.

De etalagefunctie van de publieke omroep voor kunst en cultuur staat duidelijk onder druk. Dit heeft voor de kunstsector negatieve gevolgen op de korte en op de lange termijn. Verminderde aandacht voor cultuur vertaalt zich direct in lagere bezoekerscijfers van kunstinstellingen. Op de langere duur betekent minder kunst en cultuur op de open netten dat het culturele bewustzijn in Nederland wordt uitgehold. De tendens tot marginalisering van kunst en cultuur is reeds enige tijd geleden ingezet. De kabinetsvisie gaat deze tendens echter niet tegen, maar versterkt die.

2. DE PLAATS VAN DE KUNSTEN IN DE MEDIA

2.1 DE UITGANGSPUNTEN VAN BELEID

Kunst en cultuur worden in alle beleidsstukken van de overheid en van de omroep aangemerkt als peilers van de publieke omroep. In de mediawet is vastgelegd dat de publieke omroep een pluriform en kwalitatief hoogstaand aanbod aan programma's dient te verzorgen. Culturele programma's maken daar onderdeel van uit en worden op één lijn gesteld met informatieve en educatieve programmering. De opdracht zoals verwoord in de mediawet wordt uitgewerkt in de programmavoorschriften waarin nadere richtlijnen zijn opgenomen over het aandeel van culturele programma's als percentage van de totale zendtijd van de publieke omroep.

Van belang is nog dat in de wet is vastgelegd dat de publieke omroep vrij dient te zijn van beïnvloeding door de commercie en door de overheid. In nadere beschouwing over kunstprogrammering keert de laatste jaren telkens het argument terug dat de publieke omroep zich vooral moet richten op programmering die niet op commerciële basis gemaakt kan worden. Daarin wordt ook deels het argument gezocht voor een financiering uit publieke middelen. Het 'moeilijke' kunstproduct kan niet door de commerciële omroepen gemaakt worden, en is dus de expliciete taak van de publieke omroep. Kunst en cultuur dragen dus ook bij aan de legitimatie van de publieke omroep.

Nog vrij kort geleden, najaar 2004, heeft de staatssecretaris aan de Tweede Kamer laten weten zich zeer bewust te zijn van het belang van culturele programmering bij de omroep. In de aanbiedingsbrief bij de mediabegroting voor 2005 wordt aan de culturele programmering door de staatssecretaris bijzondere aandacht besteed. Daarbij spreekt de staatssecretaris haar zorg uit over de positie van de culturele programmering. De staatssecretaris verlangt van de omroep dat die programmering ondanks de bezuinigingen op peil wordt gehouden, en noemt daarbij een aantal specifieke onderdelen:

- verheldering en aanscherping van de kunstdefinitie in het programmavoorschrift
- handhaving van de televisieregistraties van opera en ballet ondanks de bezuinigingen
- veiligstellen van het aandeel Nederlands drama en de ontwikkeling van een centraal gecoördineerd aankoopbeleid
- vastlegging van de meerjarenafspraken over de financiële bijdrage van de omroep aan de speelfilmproductie. Dit komt neer op het op peil houden van de financiële bijdrage op het niveau van € 9 miljoen per jaar (inclusief CoBO, Stifo).

De staatssecretaris verwacht dat de omroep in het tussentijds concessiebeleidsplan laat zien hoe aan deze wensen uitvoering wordt gegeven. Ze stelt zich voor om vervolgens in het kader van de prestatieafspraken met de omroep een en ander vast te leggen.

Een belangrijke basis voor het kabinetsvoorstel voor de inrichting van de omroep 'Met het oog op morgen', is de studie van de WRR. In 'Focus op functies' analyseert de raad de veranderingen in het medialandschap en formuleert hij aanbevelingen voor het veiligstellen van het publiek belang waarvoor de overheid verantwoordelijkheid draagt.

Kernboodschap van dit advies is dat in een periode waarin zich snelle veranderingen voordoen in de mediatechniek het aangrijpingspunt voor de overheid niet gezocht moet worden in het medium, maar in de functies die de omroep vervult voor de samenleving. De WRR onderscheidt zes functies. Op grond van een analyse naar de vaste waarden die in de samenleving geborgd moeten blijven, selecteert de raad een aantal functies waarvoor de overheid zich ook in de toekomst sterk zou moeten maken. Kunst en cultuur is één van die functies waarvoor de overheid zich in de visie van de raad met name moet inzetten.

Op grond van bovenstaande analyse kunnen we vaststellen dat het belang van kunst en cultuur in het publieke bestel niet ter discussie staat. Dit belang is zelfs nog toegenomen nu de legitimatie voor de publieke omroep steeds meer gezocht wordt in het verzorgen van programma's die niet commercieel kunnen worden gemaakt. Voorts blijkt uit het bovenstaande dat het kabinet, ook in tijden van bezuiniging, van de publieke omroep waarborgen verlangt voor de kunstprogrammering. Daarmee wordt het belang van kunst en cultuur ten opzichte van andere programmacategorieën nog eens onderstreept. De vraag bij het beoordelen van de kabinetsplannen is dus of de geruststellende geluiden uit Den Haag en Hilversum ook worden waargemaakt. In het licht van de eisen die de staatsecretaris aan de omroep heeft gesteld bij indiening van de mediabegroting is voorts de vraag aan de orde hoe de bezuinigingen van de publieke omroep het aandeel van kunst en cultuur in de programmering beïnvloeden.

2.2 HET PROGRAMMAVOORSCHRIFT: KUNST IN BREDE EN ENGE ZIN

In de wet is vastgelegd dat de omroepverenigingen gezamenlijk tenminste 25% van de zendtijd moeten besteden aan programmering van culturele aard. Ten minste 12,5% moet worden besteed aan kunstprogramma's. Dit percentage telt overigens ook mee voor de programma's van culturele aard. Voor de NPS gelden percentages van 40% respectievelijk 20%.

De wet geeft geen aanwijzingen over de toedeling van programma's in de categorieën cultuur en kunst. De begrippen worden slechts in algemene termen omschreven. Uit de Memorie van Toelichting bij de Mediawet (TK 1993-1994) kan worden afgeleid dat voor wat betreft de classificatie van programma's kan worden aangesloten bij het Escortsysteem dat op dat moment in gebruik was. Deze indeling wordt door het Commissariaat voor de Media (CvdM) als maatstaf voor de uitvoering van het programmavoorschrift genomen. In de Escortindeling wordt een aparte categorie 'kunst' onderscheiden, waarin opgenomen: kunstinformatie, klassieke muziek, kunstzinnig drama, volksmuziek, jazz, opera, ballet en gewijde muziek. Drama, film, documentaires, cabaret en satire vallen niet onder deze categorie, maar vormen wel afzonderlijk te identificeren categorieën binnen het Escortsysteem.

Analyse van de jaarlijkse rapportages van het Commissariaat voor de Media (CvdM) leert dat sedert de invoering van de mediawet de categorie kunst steeds verder is opgerekt. In 2001 is door de omroep, met instemming van het Commissariaat, overgeschakeld op de z.g. MJB-indeling (meerjarenbegroting). Beperken we ons weer tot de kunstprogrammering dan zien we dat de categorie kunst is uitgebreid met serieus drama (Nederlands en buitenlands), met cabaret, en met satirische programma's.

Uit een classificatieoverzicht uit 2003 leren we dat de categorie kunst verder is verrijkt met (onderdelen uit) de categorieën popmuziek en lichte muziek (in geval van live-uitvoeringen met publiek, waaronder compilaties van concerten), en met praatprogramma's en quizzes (voorzover het onderwerp kunst is).

Deze laatste toevoegingen betekenen dat er geen directe aansluiting meer is tussen de MJB-indeling en het begrip kunst zoals dat wordt gehanteerd voor de beoordeling van het programmavoorschrift. Daartoe zijn steeds aparte bewerkingen nodig, waardoor de toetsbaarheid voor de buitenstaander onnavolgbaar wordt.

De categorie culturele programmering, waarvoor het programmavoorschrift geldt van tenminste 25%, omvat blijkens de rapportage van het Commissariaat over 2001 alle categorieën die onder kunst gerekend worden, en daarenboven de categorieën levensbeschouwing en religie, geschiedenis en archeologie, antropologie en sociologie, licht Nederlands drama, gemengd amusement, praatprogramma's, educatieve quizzes, lichte muziek en popmuziek. De laatste vijf categorieën zijn dus later ook in de categorie kunst terechtgekomen.

Er zijn meer complicaties. Zo is er een onderscheid naar vorm (genre) en inhoud. Een documentaire wordt aangemerkt als kunst, ongeacht de inhoud. Een informatieve documentaire in bijvoorbeeld Zembla wordt dus geclassificeerd als kunst. De situatie is nog ondoorzichtiger geworden door de systematiek van dubbeltellingen waardoor programma's in twee categorieën meetellen. Daardoor heeft de MJB-code als classificatie-instrument aan belang ingeboet, en moet steeds op programmaniveau worden gekeken.

Overigens zijn deze verschuivingen steeds in goed overleg tussen Omroep, Commissariaat en OCW doorgevoerd. Omroepverenigingen voldoen volgens het Commissariaat ieder jaar ruimschoots aan het wettelijk programmavoorschrift van 12,5% (14% in 2003) voor kunstprogrammering. Daarin zit dus ook popmuziek in en een deel amusement. Hierdoor scoort BNN van alle omroepen het hoogste percentage kunst binnen de eigen zendtijd: 32,4%, gevolgd door de VPRO met 25%. Duidelijk is dat het oprekken van de definitie heeft bijgedragen aan dit resultaat. Het is natuurlijk zeer de vraag of dit oprekken in overeenstemming is met de bedoeling van de Mediawet, temeer daar het Commissariaat zelf heeft aangenomen dat de definiëring zoals opgenomen in de Escortindeling richtsnoer moet zijn volgens de wet.

2.3 NIEUWE WAARBORGEN VOOR KUNST

Het is evident dat de definitiekwesties de wettelijke meetlat tot een zwak instrument hebben gemaakt. Definities zijn nu zo flexibel dat het Commissariaat voor de Media eigenlijk geen goed handvat heeft voor de beoordeling. De staatssecretaris maakt in de mediabegroting 2005 melding van deze problematiek. Met name de dubbeltellingen, waardoor programmaonderdelen uit de categorieën informatie, educatie, en verstrooiing meetellen met de categorie cultuur als ze voor meer dan 50% van culturele aard zijn, zorgen voor ergernis. Op verzoek van de staatssecretaris is de omroep op zoek gegaan naar versimpeling van het MJB-systeem. De publieke omroep heeft onlangs voorgesteld om de definitie van kunst drastisch in te perken. Daarover worden met het CvdM en met OCW besprekingen gevoerd. Die besprekingen zijn inmiddels stil gelegd nu in de jongste voorstellen van het kabinet is voorgesteld om het programmavoorschrift af te schaffen.

De publieke omroep heeft wel al ideeën op tafel gelegd voor een definitie van 'kunst in enge zin'. Onder kunst in enge zin verstaat de publieke omroep: kunstinformatie, serieuze muziek, dans en ballet, wereldmuziek en jazz. Volgens deze enge definitie komt het aandeel van kunst overeen met 5 à 7% van de zendtijd. In het tussentijdse concessiebeleidsplan 2006 - 2010 formuleert de publieke omroep een doelstelling van 5% voor kunst in enge zin.

Het in de Mediawet verankerde programmavoorschrift biedt in beginsel een goede bescherming voor kunst en cultuur. De wettelijke status voorkomt dat het aandeel van kunst en cultuur in de totale programmering onderdeel wordt van het krachtenspel binnen Hilversum en tussen Hilversum en Den Haag. Niettemin is het instrument verwaterd door latere toevoeging van nieuwe categorieën aan de definitie kunst en door dubbeltellingen.

De roep om vereenvoudiging is begrijpelijk, maar geeft het risico dat het kunstbegrip verder verwaterd. De complexiteit van het systeem is op zichzelf geen reden om het programmavoorschrift nu maar over boord te zetten. Het wettelijk voorschrift is vrij eenvoudig. Voor de beoordeling zou een eenvoudiger systeem, dat consequent wordt toegepast, kunnen volstaan. De scherpe definitie van kunst heeft natuurlijk aantrekkelijke kanten, maar lost het probleem niet fundamenteel op. Het biedt geen garantie dat er niet opnieuw verschuivingen zullen plaatsvinden. Een scherpe definitie kan voorlopig ook niet dienen als maatstaf voor toetsing aan het wettelijk vastgestelde percentage van 12,5%, tenzij de publieke omroep zou besluiten om de 5% die thans is gemoeid met kunst in enge zin drastisch te verhogen. Het gevaar van de enge definitie is voorts dat belangrijke genres zoals drama, cabaret en satire dan buiten haken worden geplaatst, en dus hun bescherming verliezen. Als we deze beide categorieën zouden insluiten bij de definitie van 'kunst in enge zin' zoals door de publieke omroep nu wordt voorgesteld, dan zijn we weer terug bij de definitie van het CvDM van 2001. Zo simpel kan een programmavoorschrift dus zijn.

Ergo: de wettelijke verankering biedt in potentie voldoende bescherming, als op de uitvoering daarvan ook streng wordt toegezien. De bestaande onvrede over de werking van het instrument is op zichzelf geen reden om het instrument te verwerpen.

3. DE ONTWIKKELING VAN HET KUNSTAANDEEL OP TELEVISIE

3.1 HET BUDGETTAIRE PLAATJE

Wij beperken ons in de volgende hoofdstukken tot een bespreking van de programmering die tot de categorie kunst wordt gerekend. De definitie van de brede categorie culturele programmering omvat behalve de categorie kunst uitsluitend programmering die buiten het bestek van dit onderzoek valt.

Doordat de registratiesystematiek in verschillende categorieën een aantal keren is veranderd, is het moeilijk om inzicht te krijgen in de programmering en de budgetten voor kunst over de jaren heen. Meerjarenoverzichten die trends zichtbaar zouden kunnen maken, worden door het CvDM en de publieke omroep niet geleverd. Het in deze paragraaf opgenomen overzicht geeft niettemin een benadering van de omvang van het budget voor kunst en van het budget per categorie, voorzover relevant bij de meting van de kunstprogrammering volgens het programmavoorschrift. Daarbij zijn alle onderdelen meegenomen die volgens het classificatieoverzicht van het commissariaat in 2003 onder het begrip kunst vallen, met uitzondering van de educatieve quizzen en van gemengd amusement (die categorieën worden tot kunst gerekend als het onderwerp kunst is). Dit overzicht bevat informatie over de jaren 1998 tot en met 2003. De vergelijking van 1998 en 1999 met 2000 en verder is minder accuraat in verband met de andere systematiek van indelen (was toen Escort). Cijfers over de budgetten na 2003 zijn nog niet beschikbaar of zijn totstandgekomen volgens een dusdanig afwijkende systematiek dat we een betrouwbare historische vergelijking niet verantwoord achten.

Met gebruik van de MJB-codes kan voor de jaren 1998 - 2003 het volgende beeld per categorie worden geschetst:

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Kunst (enge definitie)	€ 20.001	€ 16.012	€ 19.763	€ 26.139	€ 23.336	€ 25.365
Overige muziek	€ 8.759	€ 7.653	€ 11.589	€ 12.595	€ 13.338	€ 12.178
Nederlands drama	€ 36.568	€ 13.816	€ 53.603	€ 52.196	€ 45.634	€ 41.056
Cabaret en satire	€ 8.996	€ 14.665	€ 4.254	€ 15.387	€ 15.049	€ 20.579
Totaal kunst	€ 74.324	€ 52.146	€ 89.209	€ 106.821	€ 97.357	€ 99.178
Totaal gehele programmering	€ 344.819	€ 358.839	€ 402.939	€ 449.376	€ 476.798	€ 441.239
% kunst afgezet tegen de totale programmering	21,55%	14,53%	22,14%	23,77%	20,42%	22,48%

Bron: Opgave publieke omroep

N.B.: Bedragen x 1.000

N.B.: Drama is inclusief NL-speelfilm (commercieel en kunstzinnig)

N.B.: De percentages kunnen niet worden gekoppeld aan het programmavoorschrift, dat immers is gebaseerd op zendtijd

N.B.: Betreft brutokosten die mede worden gefinancierd uit fondsen en eigen bijdragen van omroepen.

De in de tabel opgenomen categorieën zijn opgebouwd uit programma's vallend onder de volgende specifieke MJB-codes:

Kunst (enge definitie): kunst & media (113), klassieke muziek (420), dans/ballet (450) en jazz en wereldmuziek (490).

Overige muziek: popmuziek (440), lichte muziek (410) en gewijde muziek (430).

Nederlands drama: Nederlands serieus drama (221), serieus drama (220) en Nederlands drama (211).

Cabaret en satire: cabaret (320) en satirische programma's (330).

Uit de tabel is een aantal conclusies te trekken:

Conclusie 1: vanaf 2001 is de besteding voor de categorie kunst in enge zin licht gestegen.

Conclusie 2: er is een significante toename van besteding voor cabaret en satire.

Conclusie 3: na een opleving van de besteding voor drama in 2000 en 2001 zijn de uitgaven voor dit type kunstprogrammering weer afgenomen. De ambitie van de publieke omroep voor 2006 is om de besteding voor drama weer flink te intensiveren naar een budget van ongeveer € 60.000.000.

Conclusie 4: de besteding voor kunst, uitgedrukt als percentage van de besteding voor de totale programmering is over de jaren redelijk constant te noemen (met een dip in 1999).

3.2 DE ZENDTIJDVERDELING

Welke omroepen besteden nu welk gedeelte van de beschikbare zendtijd aan kunstprogrammering en, belangrijker nog, wat is het percentage kunst op het totaal aan beschikbare zendtijd van de omroepverenigingen? Het volgende overzicht is afkomstig uit het programmavoorschrift 2002 van het Commissariaat voor de Media en geeft antwoord op deze vragen.¹

	Zendtijd	Percentage kunst binnen totale zendtijd omroepverenigingen	Percentage kunst binnen eigen zendtijd
AVRO	17,5%	3,4%	19,8%
BNN	3%	0,9%	32,4%
EO	10,3%	1,2%	11,6%
KRO	16,4%	1,2%	6,9%
NCRV	15,7%	0,9%	5,8%
TROS	14,3%	0,9%	6,5%
VARA	10,7%	1,8%	16,6%
VPRO	12,1%	2,9%	25%
NPS			32%
<i>Totaal</i>	<i>100%</i>	<i>13,2%</i>	

Bron: Programmavoorschrift 2002 van het Commissariaat voor de Media (Tabel 7)

¹ NB: De gegevens betreffen 2002. De gegevens van het CvDM over 2003 bevatten alleen gegevens per omroep voor de totale categorie cultuur. Kunst wordt niet apart zichtbaar gemaakt.

BNN scoort hier het hoogst met ruim 32% van haar zendtijd. Dit is onder meer het gevolg van programma's als *Top of the pops* en overige popconcertuitzendingen. BNN wordt gevolgd door de VPRO en AVRO met 25% en 19,8%. Het percentage programmaonderdelen die betrekking hebben op kunst, bestaat bij de AVRO, TROS en VPRO voor het grootste deel uit non-fictie. Bij de KRO bestaat dit percentage voor het grootste deel uit fictie, bij de VARA uit amusement en bij BNN, EO en NCRV uit muziek.

Het aandeel van de omroepen in de kunstprogrammering verschilt dus fors. Gezamenlijk voldoen de omroepverenigingen aan het programmavoorschrift. Als we kijken naar de afzonderlijke omroepen dan blijven EO, KRO, NCRV, en TROS onder het voorgeschreven percentage kunst. De kunstprogrammering van de NPS biedt een ander beeld. De NPS heeft natuurlijk ook een andere opdracht. Tenminste 20% van de zendtijd dient te bestaan uit kunstprogrammering. DE NPS zit daar met 32% in 2002 ruim boven. Het programmaoverzicht geldt overigens voor het totaal van de omroepverenigingen, niet voor de omroepverenigingen afzonderlijk.

4. DE AARD VAN DE TV-PROGRAMMERING

In dit hoofdstuk wordt kort een impressie gegeven van de programma's die behoren tot de categorieën zoals in hoofdstuk 3 genoemd. Per zender² wordt voor elke categorie een overzicht gegeven van het aanbod per net en per omroep. Verder wordt ingegaan op de uitzendtijden en op de opbouw van de financiering van de kunst- en cultuur-programmering in brede zin.

4.1 DE KUNSTPROGRAMMA'S

Financiering van TV-programma's begint bij de individuele omroepen. Zij zijn degene die de afweging maken of iets de moeite van het produceren waard is. Kijken we naar het totale budget voor 2005 per categorie dan kunnen we uitgaan van de volgende bedragen:

Categorie	Budget
Kunst (enge definitie)	€ 16.777.221
Overige muziek	€ 12.539.150
Nederlands drama	€ 35.212.979
Cabaret & Satire	€ 13.449.636
Totaal	€ 77.978.986

Bron: Opgave van de publieke omroep

N.B.: Bedragen zijn exclusief programmagebonden bijdragen (bijdrage Stifo, bijdrage CoBO, sponsoring- en verenigingsgelden)

² In bijlage 3 is weergegeven welke programmatitels vallen onder de vier categorieën kunst in enge zin, overige muziek, drama (inclusief film) en cabaret en satire.

De programmering in enge zin

Kunst in enge zin betreft: kunstinformatie, serieuze muziek, dans en ballet, wereldmuziek en jazz. Op basis van door de publieke omroep over 2005 aangeleverde cijfers is het onderstaande schema gemaakt. Dit schema geeft inzicht in wat voor 2005 de budgetten voor kunst in enge zin zijn (per omroep en per net).

Budgetten voor de categorie kunst in enge zin 2005

	Nederland 1	Nederland 2	Nederland 3	Zappelin	Totaal
AVRO	€ 4.277.998	0	€ 144.635	€ 612.360	€ 5.034.993
BNN	0	0	0	0	0
EO	0	0	0	0	0
KRO	0	0	0	0	0
NCRV	€ 480.000	0	0	0	€ 480.000
NPS	0	0	€ 4.063.146	0	€ 4.063.146
TROS	0	€ 2.480.665	0	0	€ 2.480.665
VARA	0	0	€ 188.551	0	€ 188.551
VPRO	0	0	€ 2.550.500	0	€ 2.550.500
NVV (1)	0	0	€ 125.000	0	€ 125.000
Overig (2)	€ 100.000	€ 100.000	€ 200.000	0	€ 400.000
Overig (3)	0	0	€ 1.454.366	0	€ 1.454.366
Totaal	€ 4.857.998	€ 2.580.665	€ 8.726.198	€ 612.360	€ 16.777.221

Bron: Opgave publieke omroep

- (1) NVV = NPS, VARA en VPRO gezamenlijk
- (2) Niet nader gedefinieerde restposten in opgave publieke omroep
- (3) Toeslag DNDT/Directe loonkosten (gemiddeld 20%)

In de categorie kunst in enge zin domineert de kunstinformatie. Op Nederland 1 zijn er vooral de AVRO-programma's als Close Up, Tussen Kunst & Kitsch, Museumgasten en Beeldenstorm. Nederland 2 is de festivalzender, waar we het Prinsengrachtconcert zien, de koffieconcerten van de Tros en Una voce particolare. Nederland 3 is de zender waarop kunst en cultuur de belangrijkste plaats inneemt. Deze zender gebruikt kunst en cultuur actief om de zender te profileren. Het aanbod is zeer gevarieerd, met een groot aandeel kunstinformatie: Ram en Uur van de Wolf. Daarnaast zien we op deze zender de operaregistraties, de Matinees van NPS Klassiek.

Overige muziek: popmuziek, gewijde muziek en lichte muziek

Op basis van door de publieke omroep over 2005 aangeleverde cijfers is het onderstaande schema gemaakt. Dit schema geeft inzicht in wat voor 2005 de budgetten zijn voor de categorie overige muziek (per omroep en per net).

Budgetten voor de categorie overige muziek 2005

	Nederland 1	Nederland 2	Nederland 3	Zappelin	Totaal
AVRO	€ 0	€ 947.000	0	0	€ 947.000
BNN	0	€ 2.235.850	0	0	€ 2.235.850
EO	€ 1.789.000	0	0	0	€ 1.789.000
KRO	€ 1.504.900	0	0	0	€ 1.504.900
NCRV	€ 498.000	0	0	0	€ 498.000
NPS	0	0	€ 670.000	0	€ 670.000
TROS	0	€ 3.825.000	0	0	€ 3.825.000
VARA	0	0	€ 404.500	0	€ 404.500
VPRO	0	0	€ 375.000	0	€ 375.000
Overig (1)	0	0	€ 289.900	0	€ 289.900
Totaal	€ 3.791.900	€ 7.007.850	€ 1.739.400	0	€ 12.539.150

Bron: Opgave publieke omroep

Toeslag DNDT/Directe loonkosten (gemiddeld 20%)

Deze categorie valt grotendeels binnen de kunstdefinitie zoals die wordt gehanteerd in het programmavoorschrift. Pinkpop en NPS Jazz valt onder de kunstdefinitie, maar ook Jostiband in Ahoy en K3 in concert.

Deze categorie is zeer heterogeen. Op Nederland 1 vinden we bijvoorbeeld Het Gala van het Nederlandse Lied, en Nederland zingt. Nederland 2 biedt in dit kader vooral popmuziek, songfestivals en TROS-muziek. Nederland 3 zendt in deze categorie programma's uit als Kinderen voor Kinderen, Lowlands en Pinkpop.

Drama (inclusief film)

Over deze categorie signaleert de publieke omroep zelf dat de realisatie achterblijft bij de doelstellingen. Vooral het aandeel Nederlands drama blijft achter. De inspanningen worden nu opgevoerd, waarbij overigens het Vlaamse aangekochte drama ook wordt meegerekend.

Op basis van door de publieke omroep over 2005 aangeleverde cijfers is het onderstaande schema gemaakt. Dit schema geeft inzicht in wat voor 2005 de budgetten voor drama zijn (per omroep en per net).

Budgetten voor de categorie drama (inclusief film) in 2005

	Nederland 1	Nederland 2	Nederland 3	Zappelin	Totaal
AVRO	0	€ 1.232.810	€ 625.304	€ 18.598	€ 1.876.712
BNN	0	€ 6.979.206	€ 90.000	0	€ 7.069.206
EO	0	0	0	€ 940.093	€ 940.093
KRO	€ 5.575.000	0	0	0	€ 5.575.000
NCRV	€ 2.986.092	0	0	0	€ 2.986.092
NPS	0	0	€ 414.283	0	€ 414.283
TROS	0	€ 2.486.752	0	€ 1.022.658	€ 3.509.410
VARA	0	0	€ 5.823.704	0	€ 5.823.704
VPRO	0	0	€ 3.134.181	0	€ 3.134.181
Overig (1)	€ 200.000	€ 300.000	€ 910.670	€ 250.000	€ 1.660.670
Overig (2)	0	0	€ 2.203.628	0	0
Totaal	€ 8.761.092	€ 10.998.768	€ 13.221.770	€ 2.231.349	€ 35.212.979

Bron: Opgave publieke omroep

(1) Niet nader gedefinieerde restposten in opgave publieke omroep

(2) Toeslag DNDT/Directe loonkosten (gemiddeld 20%)

Deze categorie is dus vrij evenwichtig verdeeld over de zenders. Van jaar tot jaar zijn er hier forse verschillen. In 2005 zien we op Nederland 1: Toen was *geluk...*, maar ook speelfilms als *Pietje Bell* en *Schippers van de Kameleon*. Voorts gaat op Nederland 1 de nieuwe 22-delige dramaserie *Keijzer & De Boer*. Op Nederland 2 wordt de categorie drama gedomineerd door *Onderweg naar Morgen* en *Costa*. Nederland 3 is de zender van de artfilms, de korte film en de telefilms en van *Kinderen geen bezwaar*. Maar er is ook Nederlands drama als *De Kroon*, *Dekmantel*, *De Band*, *Kleine Pauze*, *Lola*, en *Medea*.

Cabaret en Satire

Op basis van door de publieke omroep over 2005 aangeleverde cijfers is voor de categorie Cabaret en Satire te zien wat de budgetten zijn (per omroep en per net).

Budgetten Cabaret en Satire in 2005

	Nederland 1	Nederland 2	Nederland 3	Zappelin	Totaal
AVRO	0	€ 1.600.000	0	0	€ 1.600.000
BNN	0	€ 1.262.802	0	0	€ 1.262.802
EO	0	0	0	0	0
KRO	0	0	0	0	0
NCRV	0	0	0	0	0
NPS	0	0	€ 368.112	0	€ 368.112
TROS	0	€ 1.676.000	0	0	€ 1.676.000
VARA	0	0	€ 4.870.906	0	€ 4.870.906
VPRO	0	0	€ 1.450.000	0	€ 1.450.000
Overig (1)	€ 604.000	0	€ 100.000	0	€ 704.000
Overig (2)	0	0	€ 1.357.806	0	€ 1.357.806
Totaal	€ 604.000	€ 4.698.802	€ 8.146.834	0	€ 13.449.636

Bron: Opgave publieke omroep

(1) Niet nader gedefinieerde restposten in opgave publieke omroep

(2) Toeslag DNDT/Directe loonkosten (gemiddeld 20%)

Op Nederland 1 domineren Andermans Veren. Op Nederland 2 gaat het vooral om de Lama's, Dit was het nieuws en Koefnoen. Nederland 3 biedt verreweg de meeste programma's in deze categorie. We zien hier onder andere Jiskefet, Kopspijkers en de Vliegende Panters.

4.2 DE ORGANISATIE EN DE UITZENDTIJDEN

Alleen AVRO, VPRO en NPS beschikken nog over kunstredacties, die overigens ook zelf produceren. Deze omroepen stemmen hun activiteiten af in de werkgroep Kunst. In de netredacties worden de kunst en cultuurbelangen in beginsel behartigd door de programmadirecteur van de omroepverenigingen. De netcoördinatie heeft een steeds zwaardere stem in het kapittel. Deze beheert het zendschema en beslist waar en wanneer er geprogrammeerd wordt met behulp van het geld-op-schema-principe. Het zendschema is onderverdeeld in *slots*, waarop bedragen worden verstrekt aan de zendgemachtigden. Dit betekent dat zendgemachtigden programmavoorstellen bij de netcoördinator indienen die binnen deze slotbedragen behoren te blijven. De slot-bedragen zijn exclusief bijdragen van fondsen, eigen bijdragen en coproductiebijdragen.

De netcoördinator is in belangrijke mate verantwoordelijk voor het behalen van het kijkaandeel dat voor elk net is vastgesteld. Dit betekent dat er een directe relatie wordt gelegd tussen uitzendtijden en kijkcijfers. Dit heeft tot gevolg dat kunstprogrammering steeds meer naar de dagranden wordt gedrukt.

Van de serieuze kunstprogramma's worden alleen nog Tussen Kunst & Kitsch en het Uur van de Wolf in prime time geprogrammeerd (tussen 18:00 en 23:00 uur. Deze tendens vormt een bedreiging voor de zichtbaarheid van kunst voor het grote publiek. Met ingang van het komende seizoen is zelfs de documentairereeks Close Up van de AVRO van de vroege zondagavond verbannen naar de late woensdagavond. De kunstprogrammering wordt daardoor vanzelf in een niche gedrukt. Programmering laat op de avond vergroot de kans dat het publiek zich beperkt tot connaisseurs, hetgeen weer een argument is om de programmering op nog ongunstiger tijden te programmeren.

In feite geldt dat ook voor de zenderkleuring. Op Nederland 1 is de AVRO sterk aanwezig met kunst, met een redelijk kijkaandeel. Op het veel bekeken Nederland 2 is kunstprogrammering vrijwel geheel verdwenen. Zelfs Una voce particolare is voor de doelgroep van deze zender ongeschikt bevonden en verhuist naar Nederland 1. Op Nederland 3 is de meeste kunst te zien, maar deze zender wordt het minst bekeken, en wel door een publiek dat op voorhand meer kunstminnend is. Er is dus in feite sprake van een steeds verdere verschuiving van kunstprogrammering naar de randen van de uitzendschema's. Deze ontwikkeling wordt niet tegengehouden door het bestaande programmavoorschrift.

4.3 DE FINANCIERING VAN DE KUNST- PROGRAMMERING

Budget fondsen

Het totale budget dat in 2005 door de publieke omroepen is besteed aan de kunstprogrammering bedraagt € 77.978.986. Dit bedrag is exclusief programmagebonden bijdragen (bijdrage Stifo, bijdrage CoBO, sponsoring- en verenigingsgelden). Naast de middelen van de omroepen is een bijdrage van één van de fondsen vaak van cruciaal belang voor de realisering van kunst & cultuurprogramma's.

Eén van die fondsen is het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Omroepproducties (Stifo). De doelstelling van het Stimuleringsfonds is de ontwikkeling en productie van culturele radio- en televisieprogramma's met subsidies te bevorderen. Het Stifo is opgericht in 1988, ingevolge artikel 170 van de Mediawet. Het fonds ontvangt een jaarlijkse dotatie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen die ten minste gelijk is aan een zestiende van de inkomsten van de Stichting Etherreclame van dat jaar. Tot 2008 is de dotatie vastgesteld op € 15 miljoen per jaar. Van dit bedrag keert het Stifo jaarlijks voor TV-producties en TV-ontwikkeling zo'n € 12 miljoen uit en voor radioproductie en voor radio-ontwikkeling € 1,4 miljoen.

Het Co-productiefonds Binnenlandse Omroep (CoBO-fonds) is feitelijk een fonds van de omroepen. Het CoBO bestaat sinds 1986. Bron van inkomsten zijn voornamelijk de auteursrechtelijke omroepvergoedingen die door Belgische en Duitse kabelexploitanten worden betaald voor de gelijktijdige doorgifte van de drie Nederlandse publieke zenders in het ontvangstgebied. De doelstelling van het CoBO-fonds is om financieel bij te dragen aan coproducties. Een bijdrage (max. 20% van de productiekosten) wordt verleend aan coproducties tussen (altijd) een Nederlandse landelijke publieke omroep en een coproducent. Dit kan zijn:

- een onafhankelijke film/documentaire producent
- instellingen werkzaam op het gebied van de podiumkunsten

- de Vlaamse Radio en Televisie omroep (VRT)
- een Duitse publieke omroep (ZDF, WDR, ARD, etc.).

Voor films, documentaires en podiumkunstoproducties geldt de eis dat deze in de bioscoop en in de schouwburg of concertzaal worden uitgebracht. CoBO-gelden zijn breder inzetbaar dan gelden van het Stifo. Aanvragen bij het CoBO worden ook niet inhoudelijk getoetst maar louter procedureel. Elke omroep heeft recht op een eigen contingent van het totale budget. Vier jaar geleden was zo'n contingent nog € 1 miljoen per jaar per omroep. Nu is dat € 560.000. Van dit bedrag is de helft gereserveerd voor de speelfilmproductie.

Het Nederlands Fonds voor de Film (NFF) is geen fonds dat zich primair richt op financiering van Radio- en TV-producties. Bijdragen van het fonds zijn echter voor tal van producties en projecten die ook op de TV te zien zijn onontbeerlijk.

Verenigingsgeld

Het is voor omroepen mogelijk om naast gelden uit de mediabegroting en middelen van de fondsen ook 'eigen' verenigingsgeld aan te wenden ten gunste van de programmering. Al een aantal jaren wordt dit budget (gefinancierd uit bijvoorbeeld de opbrengst van programmabladen en legaten) geschat op ongeveer € 16 miljoen voor alle omroepen gezamenlijk. Het deel dat ten bate komt van de kunstprogrammering, is niet bekend.

Programmasponsoring

Onder strikte voorwaarden is het voor omroepen mogelijk om programma's mede te doen financieren door sponsors. Kunstinformatieve programma's mogen niet worden medegefinancierd door het bedrijfsleven. Coproductie met kunstinstellingen die op hun beurt worden gesponsord mag wel. Dit gebeurt dan ook. Er zijn signalen dat programma's gericht op kunst en cultuur in toenemende mate op dergelijke wijze worden bekostigd. De bedragen die via de omroepbegroting en de fondsen beschikbaar komen, zijn veelal ontoereikend. Feitelijk kunnen omroepen kunstregistraties en drama niet uit programmageld bekostigen. De bedragen die vanuit het programmabudget beschikbaar zijn voor slots in prime time variëren veelal van € 50.000 tot € 150.000 per 40 minuten. Een concertpodiumregistratie kost al gauw € 200.000. Serieus drama kost € 300.000 à € 350.000 per aflevering. Light drama kost al gauw € 200.000 per aflevering. De afhankelijkheid van fondsen, verenigingsgeld, cofinanciering, programmasponsoring en dergelijke is derhalve groot, en zal groter worden naarmate het programmabudget verder onder druk komt.

5. DE RELATIE VAN DE OMROEP MET DE KUNSTSECTOR

Wat is nu de feitelijke band tussen Hilversum en de gesubsidieerde kunsten, en hoe is de ontwikkeling de afgelopen jaren geweest? Hoe is de aandacht voor kunst bij de omroep verdeeld over de kunstsectoren?

Hoewel er geen cijfers zijn over de omvang van de uitbesteding van programmaproductie in verhouding tot de eigen productie, lijkt het erop dat behalve kunstinformatie, registraties, en documentaires een groot deel van de kunst- en cultuurprogrammering wordt uitbesteed aan onafhankelijke producenten. Daarvan is drama de grootste post. Endemol speelt daarin de hoofdrol, op afstand gevolgd door producenten als IdtV en Eyeworks.

In kunstinformatieprogramma's zoals RAM, Uur van de Wolf en Close Up zit veel eigen productie. Kunst & Kitsch is volledig eigen. Registraties zijn ook geheel eigen (Uitmarkt, Opera en Ballet, Pinkpop, Lowlands, North Sea Jazz, etc.)

Kunstprogramma's worden in toenemende mate geïmporteerd uit het buitenland omdat dit veel goedkoper is. Doorgaans is dit het gevolg van het feit dat voor een groter taalgebied wordt geproduceerd. Mede daardoor is er ook een tendens naar meer internationale coproducties.

5.1 FILM

Film is de enige sector die in directe economische zin afhankelijk is van de omroep. In 2004 gingen 13 films in roulatie waar voor € 11 miljoen omroepgeld in zat (32% van de totale financiering). Het meeste geld komt van het CoBO. Omroepen investeren gemiddeld € 90.000 per filmproductie, en € 113.000 per telescoopfilm.

Voor bijna alle speelfilms geldt dat ze alleen te financieren zijn als een omroep eraan bijdraagt. Dit komt omdat de financieringsbronnen aan elkaar zijn gekoppeld. Zonder bijdrage van een omroep geen bijdrage van het CoBO en daarmee wordt het ook moeilijker andere financieringsbronnen aan te boren.

De filmsector bestaat uit zeer kleine bedrijven, die kwetsbaar zijn, en een geheel ander bedrijfsprofiel hebben dan de TV-producenten. Onlangs is een integraal beleid opgezet met filmfonds en OCW. Dit garandeert dat er in de periode 2006 - 2008 € 9 miljoen wordt bijgedragen door de omroep in 18 films (speelfilms en artfilms). Deze overeenkomst is van groot belang voor de sector omdat het beleid uitzicht geeft op continuïteit die nodig is voor de lange productietijd. Van dit bedrag komt € 5,2 miljoen uit het CoBO, en € 2,4 miljoen van de omroepen. Overigens heerst er als gevolg van de jongste ontwikkelingen bij de omroep in de filmsector onzekerheid over de vraag of dit beleid onverkort zal worden uitgevoerd.

De sector heeft een groot probleem met het uitbaten van de rechten. Kabelars hebben het contract met de sector opgezegd. Verder verwijt de sector de omroep zich meer rechten toe te eigenen dan nodig is voor publieke vertoning, zodat de producent zelf geen portefeuille kan opbouwen. In de sector bestaat de indruk dat de belangstelling voor film bij de omroep minder wordt, met name voor de artfilm. De financiële afhankelijkheid leidt ook tot inhoudelijke beïnvloeding door de omroep. Als positieve ontwikkeling wordt genoemd dat bij de commerciële de belangstelling voor de commerciële film lijkt toe te nemen.

Onzekerheid die het gevolg is van de bezuinigingen en de hervormingsplannen veroorzaakt schade. Er moet nu worden begonnen met de afspraken voor na 2008. Daar is met de omroep voorlopig niet over te praten nu de budgetten voor culturele producties na 2008 onzeker zijn geworden.

5.2 BEELDENE KUNST, MUSEA EN MONUMENTEN

Het belang van informatieve programma's en documentaires is groot. Programma's zoals Tussen Kunst & Kitsch, Beeldenstorm, en Museumgasten dragen sterk bij aan de bekendheid en waardering bij een groter publiek van beeldende kunst en cultureel erfgoed. Deze etalagefunctie van de omroep zorgt voor zichtbaarheid van de sector. Om die reden dragen instellingen dus soms ook bij aan de kosten van programma's. Voorbeelden hiervan zijn de Nederlandse Museumvereniging die het programma Museumgasten sponsort. Samenwerking tussen sector en omroep gaat ook steeds verder dan die ene uitzending. Er worden bijvoorbeeld ook dvd's en boeken uitgegeven, en programma's worden gebruikt binnen de instellingen zelf.

5.3 MUZIEK

Muziek is de tweede categorie waarvoor culturele instellingen een significant economisch belang hebben bij de publieke omroep. In de eerste plaats is dit het muziekcentrum van de omroep zelf, het MCO. Andere voorbeelden zijn diverse concertreeksen zoals de Zaterdag matinee en de Zondagochtendconcerten. Daarnaast zijn er economische banden met diverse festivals, zoals het Grachtenfestival.

Het MCO voorziet in de eigen productie van de omroep, maar is daarnaast ook voor een aantal podia van belang, met name voor Muziekcentrum Vredenburg. Daarnaast is er de inkoop door de omroepen bij de landelijke orkesten, ensembles, koren, en dergelijke; vooral voor Radio 4. Op Radio 4 wordt voorts de nodige aandacht geschonken aan jong talent (AVRO en KRO). Dergelijke concerten zijn goedkoper te produceren door lagere honorariumkosten.

Registraties zijn kostbaar en worden meer en meer mede gefinancierd door de producenten, de festivals, en dergelijke. Daardoor komen de honoraria voor de musici, en de vergoedingen voor de accommodaties steeds meer onder druk. De nauwe band tussen het muziekleven en Hilversum kalft af. Het MCO verliest door de bezuinigingen de publiekspodia, en de podia raken betaalbare concerten kwijt. In 2004 werden er nog 7 concerten uitgezonden op televisie; in 2005 zijn dat er nog 3.

De bezuiniging op het MCO van het afgelopen jaar heeft gevolgen voor Het Concertgebouw en Vredenburg omdat ze daardoor minder concerten krijgen. Ze zien geen kans om die op eigen kracht in te kopen. Vredenburg verliest 25 van de 60 concerten en kan de Nederlandse muziekdagen niet langer rond krijgen. Al eerder waren de operaconcerten van de TROS verdwenen. Het Concertgebouw verliest op de Zaterdag Matinee van de 42 concerten er 5 à 7. Voorts komt de AVRO-serie het Zondagochtendconcert op termijn in gevaar. Bij minder inzet van de omroeporkesten kan de serie niet meer zonder substantiële aanvullende middelen worden voortgezet. Gevolg is ook een afname van concerten met 'levende muziek' op Radio 4.

Voorts komen de radio-opnamen ernstig onder druk te staan. Dit betekent overigens ook dat het lastiger wordt om interessante opnames van goede buitenlandse zenders te bemachtigen, omdat die worden geruild tegen materiaal van de Nederlandse publieke omroep.

De muziek bij de omroep is sterk verweven met de muziekpraktijk (inclusief MCO), waarbij eigen opnames als een waarde op zichzelf wordt gezien, en er op die titel ook geld vloeit naar de Nederlandse muziekpraktijk. Die band wordt nu veel losser.

5.4 OPERA, BALLET, DANS EN THEATER

Er zijn nog enkele registraties van opera en ballet, die de uitvoerders overigens nauwelijks directe baten opleveren. Een opera registratie kost € 350.000 per aflevering. Van theatervoorstellingen worden sinds 2001 geen registraties meer gemaakt; de laatste was met Orkater. Er zijn geen aanwijzingen dat dit in de toekomst anders zal worden. Er is bij de omroep gewoon geen belangstelling meer voor registraties van podiumkunst, met uitzondering van cabaret.

Op zichzelf is die afnemende belangstelling niet zonder meer bezwaarlijk te noemen. Het medium televisie stelt andere eisen dan het theater. Je zou kunnen stellen dat televisie volwassen is geworden. Er is weinig materiaal voorhanden dat zich zondermeer leent voor uitzending op televisie. Adaptaties en bewerkingen worden zelden toegepast als gevolg van de hoge kosten en praktische belemmeringen (rechtenkwesaties, beschikbaarheid artiesten, en dergelijke).

5.5 KUNSTINFORMATIE

Kunstinformatie is een vorm waardoor een groot publiek kennis kan maken met het aanbod. Het louter registreren van wat er aan cultureel aanbod beschikbaar is neemt in belang af. Met uitzondering van festivalregistraties (Prinsengrachtconcert, North Sea Jazz, Pinkpop, Lowlands, Uitmarkt, Edison Gala, et cetera), film, documentaire en serieuze muziek is de relatie met de sector daardoor nogal afstandelijk geworden. Er zijn weinig directe economische verbindingen.

De etalagefunctie die wordt vervuld door de kunstinformatieve programmering is daarentegen van groot belang voor de sector, ook als het gaat om programmering uit het buitenland. De publieke omroep ziet kans om door middel van geheel eigen programma formules in de sfeer van de kunstinformatieve programma's, kunst als maatschappelijke entiteit voor een groot publiek 'op de kaart' te houden. Die kunst zou anders waarschijnlijk geheel naar een niche van connaisseurs verhuizen.

5.6 NIEUWE MEDIA EN NIEUWE MARKTEN

Nieuwe media bieden wellicht nieuwe kansen voor interest groups. Er komt steeds meer belangstelling voor themazenders. Voor het grote publiek worden kunst en cultuur met gesloten kanalen vrijwel onzichtbaar. Die narrow-casting moet er wellicht wel komen, maar is geen volwaardig alternatief voor broadcasting. Narrow-casting vereist een publiek dat bij voorbaat geïnteresseerd is in het aanbod, en dus niet nog hoeft kennis te maken met het aanbod. Broadcasting laat een (nog) niet geïnteresseerd publiek kennismaken met het aanbod. De verregaande versnippering die het gevolg zal zijn van narrow-casting zal consequenties hebben voor de publieksaantallen, en dus ook voor de financiële mogelijkheid om nieuwe programma's te maken.

Voor de sector komen er meer mogelijkheden om samen met de omroepen als coproducent op te treden. Dit gaat veelal om producties waarbij de samenwerking verder gaat dan een uitzending. Zo worden dramaserieën omgezet in bioscoopfilms, en omgekeerd. Content wordt verder gebruikt voor publicaties, naar het buitenland afgezet, op CD's uitgebracht, of doorgegeven aan regionale omroepen.

Coproduceren betekent wel dat je zelf geld mee moet brengen, in die zin gloort hier ook niet direct een nieuwe markt. Maar de exposure op TV is voor vrijwel elke instelling van grote waarde.

6. ONTWIKKELINGEN BIJ DE PUBLIEKE OMROEP TOT 2008

Behalve de kabinetsplannen voor de publieke omroep na 2008 zijn er diverse andere (exogene) ontwikkelingen aan te wijzen waar de publieke omroep reeds nu mee te maken heeft. Zo zal de omroep moeten inspelen op een toenemende digitalisering en cross-medialisering in het medialandschap en zal een antwoord gevonden moeten worden op de afkalving van het bereik onder jongeren en de spanning tussen netprofilering en omroepprofilering (om maar twee zorgpunten te noemen). Maar behalve trends en zorgpunten zijn er in de komende jaren ook enkele ontwikkelingen te schetsen die maken dat voor 2008, het jaar waarin de maatregelen van het kabinet van kracht zullen zijn, uitgegaan moet worden van een andere (start)positie dan de positie waar nu in de kabinetsnotitie 'Met het oog op morgen' vanuit wordt gegaan. In dit hoofdstuk beschrijven we die voornaamste ontwikkelingen en maken we inzichtelijk wat deze kunnen betekenen voor de werkelijke startpositie van de publieke omroep in 2008.

6.1 EXOGENE ONTWIKKELINGEN

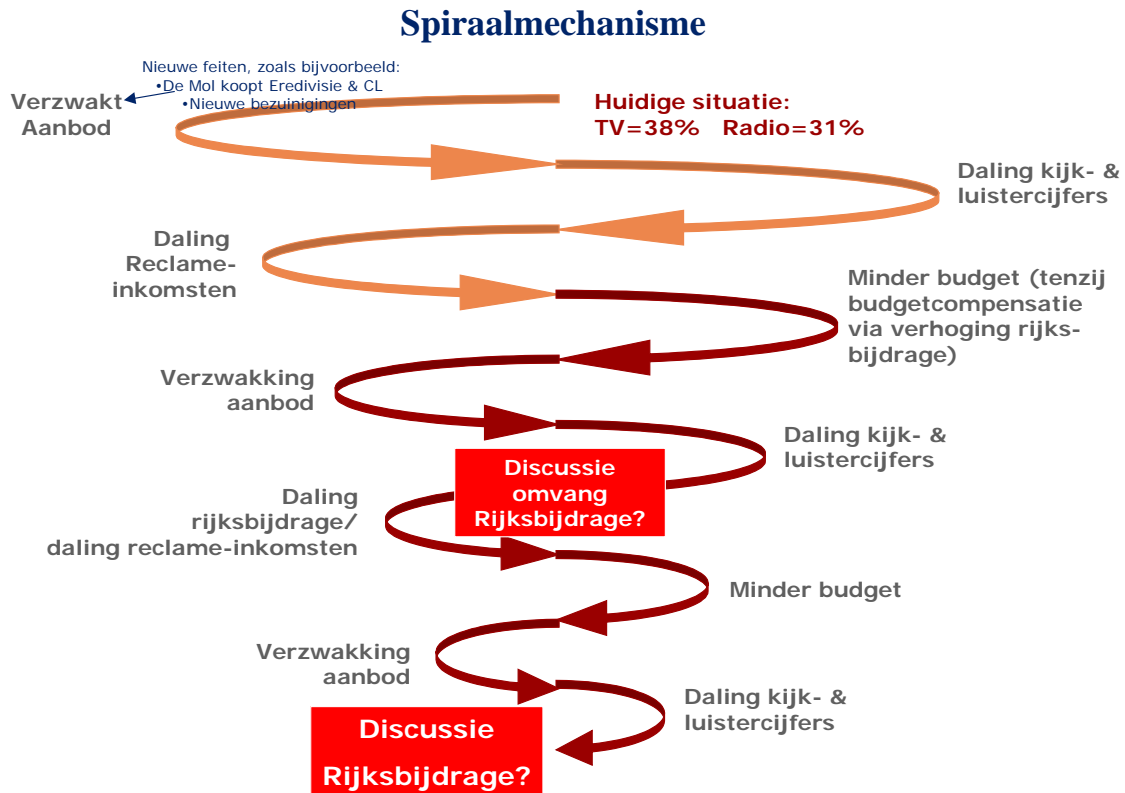
De 5% ombuigingstaakstelling: De publieke omroep heeft met ingang van 2004 structureel minder te besteden als gevolg van bezuinigingen op de Rijksomroepbijdrage. Voor de jaren na 2005 (het jaar op basis waarvan de budgetten vanaf 2008 zijn geëxtrapoleerd in), dus 2006 en 2007, betekent dit nog eens een bedrag van in totaal €16 miljoen. Bij de berekening van de startpositie in 2008 (in 'Met het oog op morgen.') is geen rekening gehouden met de bezuinigingen voor deze jaren.

Het verlies van de voetbalrechten: De publieke omroep heeft met ingang van het seizoen 2005 - 2006 niet meer de rechten van het voetbal in de eredivisie. Bij de berekening van de startpositie in 2008 (in 'Met het oog op morgen.') is hiermee evenmin rekening gehouden.

Nieuwe toetreders op de markt: Verdere versnippering zal hiervan het gevolg zijn. Recentelijk is Talpa begonnen met uitzenden. Het spreekt voor zich dat de komst van deze nieuwe toetreders de kijkcijfers bij de publieke omroep verder onder druk zet. Bij de berekening van de startpositie in 2008 (in 'Met het oog op morgen') is geen rekening gehouden met de effecten van de komst van Talpa en eventuele andere toetreders.

Mede als gevolg van hiervoor geschetste ontwikkelingen verwacht de publieke omroep een daling van de kijktijdaandelen en daarmee een daling van de Ster-inkomsten. Het betreft hier een dalende beweging die zich nu al voordoet én die zichzelf kan versterken. Bovendien is het de verwachting dat deze neerwaartse spiraalbeweging niet ophoudt in 2008, maar zich daarna door zal zetten.

In de volgende schematische weergave heeft de publieke omroep inzichtelijk gemaakt hoe de spiraal werkt:

Bron: Publieke omroep

6.2 VERWACHTINGEN VOOR DE RECLAME-INKOMSTEN

De Publieke Omroep verwacht dat in de periode 2005 - 2008 de Ster-inkomsten met € 60 à € 80 miljoen dalen. De komst van Talpa en het verlies van de voetbalrechten kunnen hiervoor als voornaamste oorzaak worden genoemd. Boven op deze daling komt met ingang van 2008 nog een reductie van € 15 miljoen vanwege het wegvallen van de Ster-inkomsten van Z@ppelin. Tevens gaat de publieke omroep ervan uit dat de reclame-inkomsten vanaf 2008 nog verder zullen teruglopen omdat dan een neerwaartse spiraal in werking treedt door de fixatie van het budget in de onderscheiden boxen.

Verwachtingen voor de Ster

Het bruto-omzetaandeel van de Ster daalde in 2004 licht van 23,2% naar 22,1%. Het is te verwachten dat vanwege het ontbreken van grote sportevenementen en door het verlies van de rechten van de Eredivisie vanaf augustus, de omzet in 2005 zal dalen. Dit heeft ook gevolgen voor de afdracht (in 2004 nog € 215 miljoen).

De kabinetsplannen gaan ervan uit dat de publieke omroep (lees Ster) vanaf 2008 in staat is de derving van inkomsten als gevolg van het reclamevrij maken van Z@ppelin te compenseren met meer reclamezendtijd in de middag. We betwijfelen het realiteitsgehalte van deze aanname.

Probleem blijft dat de publieke omroep volgens de Mediawet de programma's niet mag onderbreken voor reclame. Een verhoging van het percentage reclame moet dus volledig versleuteld worden tussen en niet binnen programma's. Dit kan maar ten dele.

Verwachtingen vanuit de reclamewereld

De komst van de nieuwe televisiezender Talpa zal slechts in bescheiden mate invloed hebben op de prijsvorming. De verwachting is dat er niet zozeer een aanwas van kijkers zal plaatsvinden, maar veeleer een verschuiving. Hierdoor vindt er geen feitelijke verruiming van het reclameaanbod plaats en is er dus geen aanleiding voor prijsverlaging.

Waar de inschatting begin 2005 nog was dat de totale netto televisiebestedingen in 2005 met 2,5% zouden toenemen, blijkt dat feitelijk sprake is van een daling met 1%. De indruk bestaat dat het uitblijven van economisch herstel hieraan debet is.

De komst van Talpa heeft een aantal effecten:

- de kijktijd zal ook met de komst van de nieuwe zender niet veel toenemen
- dat geldt ook voor het aantal adverteerders
- het reclamevolume neemt wel toe, dus de kijkdichtheid per commercial neemt af
- de adverteerder heeft nog meer commercials nodig om mediadoelstellingen te realiseren
- door toenemende concurrentie nemen de netto-opbrengsten per commercial af
- de bestedingen per adverteerder zullen verder afnemen.

De televisiekoek zal verdeeld moeten worden over meer partijen. De inkomsten per partij nemen dus af wat een verschraling van het televisieaanbod op langere termijn kan betekenen. Dit kan adverteerders afschrikken. Om de TV-markt weer in beter vaarwater te krijgen dient er meer schaarste gecreëerd te worden in reclamezendtijd. Het opofferen van één van de drie publieke netten is een optie. De effecten van Talpa zoals hiervoor beschreven, gaan dan omgekeerd werken. En als de twee overgebleven zenders reclamevrij worden gemaakt, werkt die omkering nog sterker.

Conclusies voor de publieke omroep

De publieke omroep krijgt last van Talpa. Dáár zijn de grote sterren weggehaald én het voetbal. Het advertentiebudget zal het komende jaar echter niet groter worden, dus moeten programmamakers creatief zijn. Minder geld betekent niet automatisch mindere programma's; de tijd van duurder en mooier is geweest. De bevraagde mediabureaus verwachten dat als er een zender gaat verdwijnen, dat een publieke zal zijn.

De publieke omroep gaat ervan uit de reclame-inkomsten de komende jaren met € 60 miljoen à € 80 miljoen zullen dalen. Dit komt overeen met 28% à 37% van de Ster-inkomsten over 2004. De vraag is natuurlijk waarop deze substantiële daling is gebaseerd. Daarover is tot dusverre weinig informatie beschikbaar. De publieke omroep hanteert de vuistregel dat een daling van het kijaandeel met 1% punt overeenkomt met een daling van de reclame-inkomsten met c.a. € 8 miljoen. We kunnen dus aannemen dat de publieke omroep uitgaat van een daling van het kijaandeel van 38% in 2004 naar 30% à 28% in 2008.

De vraag is natuurlijk of een dergelijke substantiële verslechtering van de financiële positie een realistisch scenario is, en of we dan in 2008 met een uitgangssituatie te maken krijgen zoals in de nota van het kabinet wordt verondersteld. Wij hebben vooralsnog uit het veld geen aanwijzingen gekregen dat de daling van de reclame-inkomsten die de publieke omroep schetst onrealistisch is. Overigens constateren wij dat in de eerste week dat Talpa in de lucht was (week 33) de publieke omroep gemiddeld 29% kijkaandeel scoorde. Talpa bereikte een kijkaandeel van 8%. De door de omroep voorspelde daling is dus niet helemaal onwaarschijnlijk. Voorlopig gaan wij in onze beschouwingen uit van een vermindering aan reclame-inkomsten met € 70 miljoen.

6.3 DE BUDGETTAIRE STARTPOSITIE IN 2008

In 2008 is de budgettaire uitgangssituatie van de publieke omroep op grond van de hiervoor gegeven schattingen als volgt samen te vatten: € 16 miljoen minder bestedingen als gevolg van bezuinigingen in 2006 en 2007 en naar verwachting € 70 miljoen minder reclameopbrengsten. Dit betekent dat bij de inwerkingtreding van de kabinetsplannen € 86 miljoen minder te verdelen is dan het bedrag waar de notitie 'Met het oog op morgen' vanuit gaat.

In deze notitie staat tevens dat 'Bij tegenvallende ontwikkelingen rondom reclame-inkomsten niet uit publieke middelen wordt gecompenseerd'. 'Dit geldt ook voor de periode vanaf nu tot 2008'. De staatssecretaris zegt vervolgens: 'De functies nieuws en opinie en maatschappelijk debat zullen in geval van bezuinigingen vanwege dalende reclame-inkomsten worden ontzien. De verminderde inkomsten zullen dan grotendeels in aanbod met de functie cultuur, educatie, informatie en sport worden opgevangen'. Dit zou dus betekenen dat de vermindering van inkomsten tot 2008 reeds geheel ten laste komt van de categorieën die in box C terecht komen (waaronder cultuur) en sport.

Wat voor een uitwerking deze systematiek na 2008 kan hebben op het aanbod van cultuur, educatie informatie en sport (en de afwegingen die tussen deze functies gemaakt dienen te worden), zal inzichtelijk worden gemaakt in hoofdstuk 7.

7. MET HET OOG OP MORGEN

Op 24 juni stuurde staatssecretaris van der Laan de kabinetsvisie op de toekomst van de publieke omroep naar de Tweede Kamer. De titel van deze nota is 'Met het oog op morgen.... De publieke omroep na 2008'. De maatregelen die er in zijn aangekondigd hebben dus betrekking op de periode vanaf het jaar 2008. Maar uiteraard interfereren die maatregelen met de ontwikkelingen die zich reeds voordoen tot 2008 (zie hiervoor hoofdstuk 6). En verder werpt de nota mogelijk ook al schaduwen vooruit op het mediabeleid tot 2008.

7.1 KUNST EN CULTUUR BLIJVEN BELANGRIJK

In de kabinetsvoorstellen wordt de bijzondere verbondenheid van de publieke omroep met de kunstwereld benadrukt. De publieke omroep blijft vooral nodig om datgene te doen wat commercieel niet kan. Met name de genres die duur zijn en slechts op een klein publiek kunnen rekenen moeten worden beschermd door de publieke omroep. Het kabinet maakt zich sterk voor continuïteit en experimenteeruimte. Ook moeten er garanties komen voor uitzendtijden. Dit moet worden vastgelegd in prestatiecontracten. Er is dus geen verandering gekomen in de opstelling van het kabinet over het belang van kunst en cultuur. De voorgestelde maatregelen moeten dus worden beoordeeld vanuit de ambitie om kunst en cultuur bij de publieke omroep te blijven beschermen.

7.2 PRESTATIECONTRACTEN IN DE PLAATS VAN PROGRAMMAVOORSCHRIFT

De programmavoorschriften komen te vervallen. Het anker van de wettelijke bescherming voor de kunstprogrammering verdwijnt daarmee. Daar voor in de plaats komt het meerjarenconcessiebeleidsplan, waar de handtekening van de staatssecretaris onder moet komen. Hieruit vloeien prestatieafspraken voort tussen de publieke omroep en de staatssecretaris. Het concessiebeleidsplan kennen we al. Nog onlangs heeft de publieke omroep het tussentijdse concessiebeleidsplan uitgebracht. Dit document bevat een groot aantal beleidsvoornemens en biedt kaders voor budgetten, uitzendschema's, en dergelijke. Het bevat geen toetsbare prestatieafspraken. Dit zou moeten gebeuren in de prestatiecontracten. Dit instrument is nog niet uitgewerkt. In beginsel kan in dit verband zo'n beetje alles geregeld worden wat partijen willen regelen. Er zijn geen beperkingen aangebracht, en er is ook niets geregeld over sancties bij het niet nakomen van afspraken. In die veelomvattendheid schuilt het gevaar dat er uiteindelijk veel zal worden afgesproken, waaraan partijen elkaar uiteindelijk niet kunnen of willen houden. De onbeperkte mogelijkheid om afspraken tussen omroep en overheid te maken verhoudt zich natuurlijk slecht met het uitgangspunt dat de overheid geen inhoudelijke invloed dient uit te oefenen op de omroep.

Voor kunst en cultuur biedt zo'n instrument veel mogelijkheden maar weinig garanties. Het instrument biedt volop ruimte voor regering en omroep om te onderhandelen. Daar schuilt voor kunst en cultuur een groot risico, als men er van uitgaat dat kunst in een afhankelijke positie verkeert en vooral bescherming geboden is. De overheid zal daarin de vragende partij zijn, en zal worden geconfronteerd met (financiële) eisen van de omroep in ruil voor bescherming.

Het ontbreken van een toetsingskader en van sancties is natuurlijk ook een risico als we ons realiseren dat mooie woorden en goede voornemens in de praktijk nog al eens te kort schieten.

Het aantrekkelijke van de huidige wettelijke bescherming is dat er enkele zaken zijn vastgelegd die ononderhandelbaar zijn, en die in principe getoetst kunnen worden. Het over boord zetten van het wettelijk kader zal, ondanks de gebrekkige uitwerking die daaraan thans wordt gegeven, een aanmerkelijk risico met zich mee brengen voor kunst en cultuur. Het feit dat er een wettelijke norm is biedt kunst en cultuur een uitgangspositie in de discussie. In het kabinetsvoorstel wordt kunst onderwerp van een onderhandelingsproces.

7.3 DE DYNAMIEK VAN BOX C

De budgetten van de publieke omroep worden toegedeeld aan drie functies. Deze functies (ook wel 'boxen' genoemd) zijn de volgende:

- A. Nieuws en sport.
- B. Opinie en debat.
- C. Cultuur, educatie en andere informatie.

De budgetten voor nieuws (exclusief sport) en voor opinie en debat worden gefixeerd. Het budget in box C wordt afhankelijk gemaakt van de fluctuaties in de inkomsten. Daar zal een vermindering van reclame-inkomsten moeten worden opgevangen.

In box C wordt gemikt op creatieve concurrentie. Daarmee wordt het budget van box C afhankelijk gemaakt van de kijkcijfers. De Raad van Bestuur moet niet alleen het budget toedelen aan goede programma's, maar dit budget ook zo groot mogelijk houden. Kijkcijferkanonnen zijn daarom aantrekkelijker dan minder goed bekeken programma's. Die kunnen dus op hogere budgetten rekenen, worden op de goede tijden geprogrammeerd enzovoort. Het mechanisme van box C werkt derhalve ten detrimente van het moeilijke product dat de nota zegt te willen beschermen.

Dit effect is nog sterker omdat (delen van) de programmering in box A en box B worden beschermd door de budgetten te fixeren. Daarmee komt de druk in alle hevigheid terecht bij de programmering in box C.

7.4 CULTUUR IN DE RISICOANALYSE

Waarom is uitgerekend box C afhankelijk gemaakt van de kijkcijfers? Is er een goede reden om nieuws en opinie af te grendelen, en kunst en cultuur niet? De nota biedt daarvoor geen verklaring. Integendeel. Uitgangspunt is immers dat alle programmering van de publieke omroep, met uitzondering van de pure verstrooiing, van groot maatschappelijke belang is. Dit idee om een open zone te creëren valt vermoedelijk direct terug te voeren tot het WRR-rapport 'Focus op functies'. De WRR presenteert daarin een zogenaamde 'risicoanalyse', waarin kunst en cultuur laag scoren op de waarden 'pluriformiteit, onafhankelijkheid, sociale samenhang en kwaliteit'. De risicoanalyse inventariseert de mate waarin belangrijke maatschappelijke functies worden bedreigd door autonome ontwikkelingen in het medialandschap.

Risicoanalyse van het medialandschap in termen van waarden en functies

	Nieuwsvoor- ziening	Opinie vorming & achtergrond	Specifieke informatie	Kunst & cultuur	Vermaak	Reclame / voorlichting
Pluriformiteit	√√	√√	-	√	-	-
Toegankelijkhe id	√	√	-	√√	-	-
Onafhankelijk heid	√√	√√	√√	√	-	√
Sociale samenhang	√	√	-	√	-	-
Kwaliteit	√√	√√	√√	√	-	√
Persoonlijke levenssfeer	-	-	√	-	√	√√

Bron: WRR, Focus op functies (tabel 4.1)

Legenda: √√ = risico √ = geen direct risico, wel reden voor aandacht - = geen risico

Bij een onverkorte toepassing van de hiervoor geschetste risicoanalyse lijken de risico's voor kunst en cultuur gering in verhouding tot die voor nieuws en opinie. Op deze redenering is echter nog wel wat af te dingen.

Ten eerste merkt de WRR zelf op dat de vraag of er sprake is van een toenemend maatschappelijk risico 'mede afhangt van het ambitieniveau waarop men pluriformiteit in het kunst & cultuurbeleid zelf formuleert. (Focus op functies, bladzijde 95).

Ten tweede valt op dat de WRR het risico voor kwaliteit bij kunst & cultuur lager inschat dan bij nieuws en opinie. 'Het grote verschil op dit punt tussen de culturele functie en de twee andere hierboven genoemde functies is vooral dat vanaf de jaren tachtig culturele professionaliteit in het geldende mediabeleid al in hoge mate is erkend als publiek belang, voornamelijk als legitimatie van het publieke omroepbestel..... De legitimiteit van een dergelijke benadering komt steeds meer in het geding. Hoewel deze discussie primair het culturele domein betreft, is door de sterke koppeling tussen cultuur- en mediabeleid die in de jaren tachtig is aangebracht, ook het mediabeleid zelf in het geding gekomen. Aanmerking van culturele professionaliteit als publiek belang betekent niet zozeer dat de komende jaren de culturele functie binnen het publieke bestel zonder meer moet worden versterkt, maar zet eerder vraagtekens bij de in het nabije verleden gekozen lijn'. (Focus op functies, bladzijde 106). De WRR merkt op dat dit cultuurconcept in afnemende mate een 'rustig bezit' is. Maar is daardoor het risico minder groot dat de kwaliteit van kunst en cultuur in de media in het gedrang komt?

Voorts is niet duidelijk om welke redenen de gepresenteerde waarden zijn gekozen en geen andere. Waarom ontbreken bijvoorbeeld de waarden 'cultureel bewustzijn' of 'Nederlandse identiteit'? Waren deze in de afweging betrokken, dan zou de weging waarschijnlijk anders uitpakken. Het risico van een uitholling van het cultureel bewustzijn bij minder aandacht voor kunst en cultuur in de media is evident. Ook het verband met 'goed burgerschap' en 'Nederlandse identiteit' is te leggen. In beide gevallen gaat het om het gevaar van het ontbreken van een collectief referentiekader.

Nog afgezien van de vraag of de risicoanalyse volledig is, kan de vraag worden opgeworpen of er een direct verband kan worden gelegd met de bekostiging van de publieke omroep, zoals het kabinet lijkt te doen. Kan op basis van deze analyse een bekostigingssystematiek worden gerechtvaardigd waarin de budgetten voor nieuws en opinie worden beschermd en die voor kunst en cultuur niet? Hiervoor is het ten minste nodig in te schatten wat de effecten van de bekostigingssystematiek zijn op de onderscheiden functies.

7.5 COMPARTIMENTERING

Kunst en cultuur moeten het in box C opnemen tegen informatie en amusement. Verstrooiing verdwijnt, maar amusement blijft als vorm toegestaan. Dit biedt in beginsel ruimte voor kunst en cultuur, ware het niet dat de kijkcijfers in box C dominant blijven, en amusement en sport dus noodzaak. De concurrentie bestaat daardoor vrijwel altijd uit programmering die binnen het marktmechanisme dat in box C is gecreëerd beter scoort.

De kabinetsnota biedt de mogelijkheid om in box C naast de verplichte afzondering van Educom tevens een 'interne voorziening' te creëren voor kwetsbare culturele programmering. De Raad van Bestuur krijgt in elk geval de opdracht om de continuïteit van deze programmering te waarborgen. Compartimentering van cultuur wordt dus niet uitgesloten, maar wel overgelaten aan de Raad van Bestuur. Gezien de compartimentering die er overigens al is aangebracht, en de opdracht om kijkaandeel te waarborgen, zal de neiging bij de Raad van Bestuur om zelfstandig een hek te zetten om kunst wel niet erg groot zijn. Ook hier, evenals bij de verwijzing naar prestatiecontracten, is vrijblijvendheid troef. Voorts blijft natuurlijk de intrigerende vraag bestaan waarom educatie wel beschermd wordt, en kunst niet. In de uitgangspunten voor de kabinetsnota vinden we daarvoor geen verklaring.

7.6 SCENARIO'S VOOR DE PROGRAMMABUDGETTEN

Uitgaande van cijfers zoals opgenomen in bijlage 3 van 'Met het oog op morgen....' bedraagt de budgettaire ruimte voor box C vanaf 2009 € 239,7 miljoen, exclusief Educom (deze bijlage is opgenomen als bijlage 4 van ons rapport). De cijfers die het kabinet hanteert, zijn gebaseerd op de situatie zoals die nu in 2005 bestaat. Dit is weergegeven in de onderstaande tabel. Naast deze aanname gebaseerd op OCW-cijfers heeft Berenschot een alternatieve berekening uitgevoerd.

Alternatieve berekening van de budgettaire vrije ruimte voor Box C per 2009

Gebaseerd op 'Met het oog op morgen...'		Alternatieve berekening daadwerkelijk budget voor functie C		
	2005	2009		2009
Totaalbudget Radio en TV			Totaalbudget Radio en TV	592.000.000
Functie A			Functie A	
NOS-RTV	140.500.000	140.500.000	af NOS-RTV	140.500.000 1)
Functie B			Functie B	
Licentiehouders A + B + aspiranten	115.000.000	129.000.000	af Licentiehouders A + B + aspiranten	129.000.000 2)
Functie C			Overigen	
Licentiehouders A + B + aspiranten	136.700.000	n.v.t.	af Budget NPS t.b.v. functie A en B	11.000.000 3)
Overgangsregime licentiehouders	n.v.t.	96.500.000	af 39f	27.500.000 4)
Budget Raad van Bestuur	84.000.000	110.200.000	af Verenigingsgelden	16.000.000 5)
Interne werkmaatschappij (budget Educom)	28.300.000	28.300.000		324.000.000
Budget NPS t.b.v. functie C	n.v.t.	33.000.000		
Totaal functie C			In theorie beschikbaar voor C	268.000.000
Overigen			Maar:	
Budget NPS	44.000.000	11.000.000	af Fixatie Educom	28.300.000 6)
39f	27.500.000	27.500.000	af Bezuinigingen	16.000.000 7)
Verenigingsgelden	16.000.000	16.000.000	af Dalende sterinkomsten	70.000.000 8)
Totaal Radio en TV	592.000.000	592.000.000	af Sterinkomsten Zappelin	15.000.000 9)
				129.300.000
			Vrij te besteden budget voor functie C	138.700.000

Verantwoording:

- 1) Uit 'Met het oog op morgen...'
- 2) Uit 'Met het oog op morgen...'
- 3) Zowel 'Met het oog op morgen...' als de PO gaan ervan uit dat een gedeelte van het huidige 'NPS'-budget wordt ingezet voor functie A en B. Dit gedeelte wordt geschat op 11 milj.
- 4) Uit 'Met het oog op morgen...'
- 5) Cijfers afgegeven door de PO. Uitgangspunt van de PO is dat deze middelen 'na 2008' niet worden ingezet voor functie C.
- 6) Uit 'Met het oog op morgen...'
- 7) Voor de jaren 2006 en 2007 staat olopend nog 16 milj. aan bezuinigen bezuiniging op stapel. Hier wordt ervan uitgegaan dat deze volledig ten last van Box C komen.
- 8) De PO heeft becijferd dat naar 2008 toe de Sterinkomsten met 70 milj. dalen (60-80). Dit door de komst van Talpa, het verlies van voetbalrechten en 'vooreffecten' kabinetsplannen.
- 9) In tegenstelling tot 'Met het oog op morgen...' gaat de PO ervan uit dat de inkomstenderving van circa 15 milj. niet via extra Sterinkomsten kan worden gecompenseerd.

In deze staat is uitgegaan van de vermindering van reclameopbrengsten tot 2008 zoals we in hoofdstuk 6 hebben aangenomen. Voorts zijn we ervan uitgegaan dat de besparingen geheel in box C terecht zullen komen. Wij wijzen erop dat hierover andere veronderstellingen mogelijk zijn. Hierop gaan wij hierna in.

- Besparen op sport.

De bovenstaande berekening gaat ervan uit dat sport wordt ontzien. Maar de kabinetsvisie laat de mogelijkheid open om op sport te besparen. Deze categorie is weliswaar opgenomen in box A, maar heeft niet de bescherming van de categorie nieuws. Als de Raad van Bestuur op sport bezuinigt, doen zich twee tegengestelde effecten voor: enerzijds blijft een groter percentage van de budgetten beschikbaar voor box C; anderzijds valt waarschijnlijk ook een deel van de reclameopbrengsten weg. Het netto-effect is moeilijk te bepalen. Dit komt ook omdat de publieke omroep geen cijfers ter beschikking stelt over de reclameopbrengsten die de sport genereert, noch over de kosten ervan.

- Evenredig verdelen tegenvallers.

In afwijking van de bovenstaande berekening kan ook worden verondersteld dat vóór 2008 de tegenvallers gelijkmatig worden verdeeld over de drie boxen. Daarmee ontstaat een andere uitgangssituatie. In dat geval bedraagt het vrij te besteden budget in box C niet € 139 miljoen, maar rond de € 184 miljoen. In dat geval gaat de terugloop dus óók ten koste van nieuws en van opinie (zie de beschouwing in hoofdstuk 6 over het vastzetten van de budgetten voor deze categorieën).

De effecten hiervan op de terugloop van de reclameopbrengsten zijn diffuus; het is niet te zeggen of een evenredige verdeling over de boxen gunstiger of ongunstiger is voor de totale reclameopbrengsten van de publieke omroep.

- Besparen op Educom.

In de berekening zijn we ervan uitgegaan dat niet kan worden bespaard op Educom. Gelet op de beleidsstukken is dat niet helemaal zeker. De vrije ruimte in box C zou daardoor nog toenemen met een deel van € 28 miljoen.

- Ster-inkomsten na 2008.

Mogelijk zal ook na 2008 de spiraal doorzetten en zullen de reclame-inkomsten blijven dalen. Dit kan het gevolg zijn van de starre indeling in boxen. De fixatie van het budget kan mogelijk betekenen dat twee voor adverteerders interessante groepen niet worden bereikt: jongeren en allochtonen.

- Verschuiven themakanalen en internet.

Uit het vrij te besteden budget voor box C moet ook de C-functie voor radio en internet en eventuele themakanalen worden gefinancierd. Volgens opgave van de publieke omroep valt € 40 miljoen van de jaarlijkse € 60 miljoen die wordt uitgegeven aan radio en internet onder de kunst & cultuurdefinitie. Een verschuiving binnen box C ten gunste van deze categorieën heeft uiteraard gevolgen voor het te besteden budget voor de open televisienetten.

- Indirecte kosten.

Uit het vrij te besteden budget moeten ook de indirecte kosten van de individuele omroepen gefinancierd worden. Stelregel voor de berekening van indirecte kosten bij de publieke omroep is dat deze 5% tot 6% van het programmabudget bedragen.

Conclusies over de programmabudgetten

Het budget voor box C waaruit de programma's voor kunst en cultuur moeten worden betaald staat onder druk. De omvang van deze box is mogelijk € 139 miljoen, en niet € 240 miljoen zoals wordt verondersteld in 'Met het oog op morgen'. Wat de omvang van box C zal zijn in de jaren na 2008, hangt af van een enkele aannames. Maar ook in het geval van de meest gunstige aannames is het waarschijnlijk dat het vrij besteedbaar budget in box C verder zal afnemen en de budgetten voor kunst en cultuur in het gedrang zullen komen.

8. CONSEQUENTIES VOOR DE KUNST PROGRAMMERING

8.1 EEN VECHTMARKT

Kunst komt in een markt terecht waarin ook informatie, amusement en cultuur in brede zin hun weg moeten vinden. Er zal strijd geleverd moeten worden om niet te worden weggedrukt naar de marge. De spelregels van die markt brengen onvermijdelijk met zich mee dat relatief goedkope producten, die ook nog een hoog kijkcijfer halen, in het voordeel zijn boven producten die duur zijn, en een kleiner publiek aanspreken. Het budget van box C staat bovendien voortdurend onder druk, en zal naar verwachting nog verder krimpen.

Het is uiteraard mogelijk om middels een ferm kunstbeleid van de Raad van Bestuur, of via prestatiecontracten met de overheid, enige bescherming te bieden. Het probleem blijft evenwel dat kunst in het marktspel al bij voorbaat in de verdediging wordt gedrukt. Dit is een duidelijke verslechtering ten opzichte van de bestaande situatie, waarin behalve de wettelijke regelingen en het eigen beleid van de omroepverenigingen, kunst is ingebed in een gemengd systeem, waarin de markt niet dominant is, en kunst in dezelfde positie verkeert als de kwetsbare programma's die straks in box A en box B worden ondergebracht.

8.2 DE BAND TUSSEN DISTRIBUTIE EN PRODUCTIE VERBROKEN

De omroepen vervullen nu zowel distributietaken als productietaken. Uitzenden en maken horen bij elkaar, en bevruchten elkaar. Die taken lopen binnen de redacties van de omroepen die zelf kunstprogramma's produceren in elkaar over (AVRO, VPRO en NPS). De kunstredacties vervullen beide taken, waardoor makers en zenders voortdurend met elkaar praten. Daar ligt natuurlijk ook de kracht van de publieke omroep. Door deze binding gebeuren er bijzondere dingen, en komen er andere afwegingen tot stand bij vraagstukken als zelfdoen of uitbesteden. Het kunstaanbod van omroepen die nog zelf produceren verschilt ook om die reden van omroepen die nog alleen inkopen.

Die band wordt straks doorgesneden. De omroepen zijn uitsluitend nog producent, en moeten producten aanbieden die passen binnen een vooraf reeds vastgelegd kader van zendschema's en slotbedragen. De distributietaak wordt overgenomen door de Raad van Bestuur, die vooraf het beleid zal moeten uitstippelen en concretiseren in termen van geld en zendschema's. Er komt dus afstand tussen maken en zenden, en het ontwikkelen van nieuwe concepten op het snijvlak van beide taken wordt moeilijker.

Er moet ook enige afstand zijn om te zorgen voor gelijke concurrentieverhoudingen met andere aanbieders. De kunstredacteur die straks namens de Raad van Bestuur verantwoordelijk wordt voor het kunstbeleid komt dus op grotere afstand te staan en is bovendien zeer afhankelijk van de netcoördinatie. De kunstredacteur van nu, zal straks vooral inkoper worden. Daarmee vervalt bij de publieke omroep de mogelijkheid van ontwikkeling, investering en het waarborgen van continuïteit vanuit het oogpunt van de distributeur/programmeur.

8.3 DE NETCOÖRDINATIE AAN ZET

De Raad van Bestuur heeft op papier veel ruimte voor een eigen kunstbeleid, maar zal ook moeten zorgen voor goede kijkcijfers. We weten niet hoe dit afwegingsvraagstuk zal worden opgelost, maar het ligt voor de hand dat het bestaande systeem van 'geld op schema' zal worden doorgezet. Dit betekent dat de Raad van Bestuur op basis van programmatische keuzes zendschema's zal opstellen en slots zal gaan 'tenderen' binnen het kader van (lagere) slot-budgetten. Het is nu aan de producent om binnen dat bedrag, en binnen de uitzendtijd te offren. Daar waar omroepen in het huidige systeem nog enige invloed hebben op dit schema, en op de plaats waar hun programma's terechtkomen, zullen zij als producenten in box C daar straks nauwelijks nog enige invloed op hebben.

De producent, en dus ook de omroepvereniging die in box C opereert, is afhankelijk van de netcoördinatie. De positie van de netcoördinatie wordt aanzienlijk verstevigd. Is het in de huidige situatie al zo dat de netcoördinator een programmavoorstel van de omroepvereniging in feite moet goedkeuren alvorens het wordt ingepast in het schema, in de toekomst krijgt de netcoördinatie een nog veel sterkere positie. Omroepen zullen zich sterk maken voor een goede plaatsing in het zendschema van de programma's in box B omdat ze daarbij het grootste belang hebben. Daarin kunnen ze natuurlijk ook nog druk uitoefenen op de Raad van Bestuur via het 'college van licentiehouders' en via de bescherming die box B in het nieuwe bestel geniet. Ook box A programma's zijn verzekerd van goede uizendtijden. Het wordt dus straks de taak van de netcoördinatie om box C programma's daaromheen te programmeren. Daarbij heeft de coördinator alleen nog te maken met producenten die voor die programmering volledig afhankelijk zijn, en niets meer te vertellen hebben over de plaatsing in het schema, of de budgetten. Het is de vraag of in zo'n situatie een kunstbeleid vanuit de Raad van Bestuur veel zoden aan de dijk zal zetten nu de rol van redacteur die voor de kunst opkomt, gaat verdwijnen. Er zijn teveel belangen en krachten in het spel, die het uiteindelijke uitzendresultaat beïnvloeden, en die door de netcoördinatie moeten worden verenigd.

8.4 DE FONDSSEN, DE EIGEN MIDDELEN, EN DE COFINANCIERING

Wat gebeurt er met de fondsen? De structuur van het CoBO zal in elk geval moeten veranderen als de omroepverenigingen in box C concurrerende aanbieders worden. Op dit moment zijn omroepverenigingen vertegenwoordigd in het CoBO-bestuur, en kunnen de omroepverenigingen beschikken over vaste contingenten van het budget. Die structuur moet bij concurrentie om de budgetten natuurlijk veranderen. Het ligt voor de hand dat de Raad van Bestuur meer rechtstreeks gaat sturen op deze middelen. De vraag is natuurlijk of de bestaande bestedingscriteria, die zorgen voor een hoog kunstgehalte in de besteding van de CoBO-middelen, dan behouden kunnen blijven.

Het Stifo opereert onafhankelijk van de omroepverenigingen, en heeft de duidelijke opdracht: kunstprogramma's stimuleren. In de nieuwe constellatie kan dit fonds, eventueel in een andere vorm, een belangrijke waarborg bieden voor de kunst programmering. In feite zou daarmee een vorm van compartimentering gecreëerd kunnen worden in box C.

Beide fondsen zijn voor de uitvoering van het subsidiebeleid aangewezen op de omroepverenigingen als zendgemachtigde, die om in aanmerking te komen voor subsidiëring, de uitzending van de gesubsidieerde producties moet kunnen garanderen. Die rolverdeling moet natuurlijk ook op de helling.

In principe zouden alle producenten van kunstproducties in aanmerking kunnen komen, maar er zal wel via de Raad van Bestuur een uitzendgarantie moeten worden geleverd. Een producent met een goed idee zal zich dus eerst bij de netcoördinatie moeten voegen. Dit vermindert de mogelijkheid voor de fondsen om bij te dragen aan ontwikkeling en experiment.

Verenigingsmiddelen en dergelijke die thans worden ingezet om kunstprogrammering mogelijk te maken vallen voor de culturele programmering weg. Aangenomen kan worden dat die middelen zullen worden ingezet om de programma's in box B te ondersteunen of om commerciële activiteiten te ontplooiën, om zo de ruimte tot ondernemen te benutten die het kabinetsbeleid de omroepen straks biedt. Anderzijds is de vraag wat er gaat gebeuren met de co-financiering van kunstproducties. In hoeverre is er in box C ruimte voor gesponsorde programma's? Op dit moment mogen informatieve programma's niet ondersteund worden door derden. Desondanks gebeurt dit toch. Dit leidt in de praktijk vaak tot ingewikkelde constructies om coproducties met het bedrijfsleven toch mogelijk te maken. Het ligt voor de hand om voor box C de mogelijkheden voor coproducties en sponsoring te verruimen, en niet langer vast te houden aan de huidige strenge regels. Daardoor zou het idee van een open markt waar ruimte is voor andere toetreders meer gestalte kunnen krijgen. Het is overigens de vraag of cultuur daar sterk van zal profiteren. Waarschijnlijk zullen informatieve programma's, vooral die met een consumenten karakter, meer geld uit de markt kunnen halen. Die programma's worden voor de omroep dus relatief goedkoper, en dus makkelijker te plaatsen in het zendschema.

8.5 EÉN LOKET

Kunstbeleid kan nu in beginsel in één hand gebracht worden. Minder versnippering, en minder invloed van omroepverenigingen op het kunstproduct zal het gevolg zijn. Er wordt nog al eens geklaagd over het huidige systeem waarbij producenten met hun idee moeten shoppen, en altijd een omroep bereid moeten vinden om bij de fondsen aan te kloppen. De andere kant is natuurlijk dat een scenario dat door de één wordt afgewezen bij de ander in de smaak kan vallen. Aldus wordt aan de pluriformiteit van de omroep mede inhoud gegeven. De contingentie die het huidige systeem kenmerkt verdwijnt straks, en de vraag welke mensen straks de beslissingen gaan nemen wordt daarmee des te prangender. De positie die kunst en cultuur nu nog inneemt bij de publieke omroep is in hoge mate te danken aan het feit dat er mensen zijn met passie voor het onderwerp, die een directe relatie hebben met de makers. Het is de vraag of die mensen er straks nog zijn als de band tussen maker en programmeur verdwijnt.

8.6 TWEE PUBLIEKE ZENDERS

De kabinetsnota laat aan de Raad van Bestuur de mogelijkheid om te kiezen voor twee open zenders. De winst van twee publieke zenders wordt becijferd op "slechts" € 50 miljoen, en om die reden gepresenteerd als een onaantrekkelijke optie. Aan de publieke omroep wordt de keus gelaten. In Hilversum denken veel mensen dat het schrappen van een zender onvermijdelijk zal worden. Daarbij wordt ook overwogen dat de ontwikkeling naar themakanalen doorgaat, en er dus binnen enkele jaren alternatieven zullen komen voor het open net. De vraag is wat dit betekent voor kunst en cultuur op het open net.

Verondersteld mag worden dat de twee overblijvende netten er dan voor moeten zorgen dat het kijktijdaandeel van de publieke omroep niet nog verder gaat zakken, zolang het streven naar een 'brede' publieke omroep gehandhaafd blijft. Dit betekent waarschijnlijk nog minder ruimte voor het moeilijke product. Mogelijk is er dan ruimte voor kunst op een digitaal themakanaal, maar kunst en cultuur zijn dan vrijwel geheel van de open netten weggeschoven.

Dit is een riskante ontwikkeling. Kunst en cultuur worden dan opgesloten in een niche waarin connaisseurs aan hun trekken komen, maar waar het grote publiek geen toegang heeft. Kunst en cultuur op een digitaal net is een schone zaak, maar is natuurlijk geen alternatief voor het aanbod dat op het open net thuishoort. Het belang van kunst en cultuur bij de publieke omroep is er nu juist in gelegen het grote publiek kennis te laten maken met cultuur. Dat is ook het uitgangspunt dat steeds in beleidsstukken van overheid en publieke omroep wordt beleden.

8.7 CONCLUSIES VOOR DE KUNSTPROGRAMMERING

- De Kijkcijfer- en Ster-dwang wordt in box C is groter dan ooit. De Raad van Bestuur zal niet alleen het budget toedelen, maar ook het budget op peil moeten houden. Inkrimping van het budget voor kunst en cultuur lijkt onontkoombaar.
- Kunstproduct is relatief duur, trekt minder kijkers, en is niet bevorderlijk voor de noodzakelijke reclame-inkomsten. In box C zal het marktmechanisme gaan domineren. Dit mechanisme werkt niet goed voor kunst en cultuur. De beschermingsmaatregelen die de kabinetsplannen bieden zullen weinig zoden aan de dijk zetten en plaatsen de kunst voortdurend in het defensief.
- De vraag is of de regering niet in strijd handelt met de eigen uitgangspunten door kunst en cultuur in een open zone te plaatsen. De maatschappelijke betekenis van kunst wordt op één lijn gesteld met opinie, debat en educatie. De veronderstelling dat opinie en debat en educatie meer kwetsbaar zouden zijn dan kunst is natuurlijk aanvechtbaar.
- Prestatiecontracten en earmarking van budgetten zijn strijdig met het uitgangspunt van omroepvrijheid en in de praktijk vrij tandeloos. De bestaande wettelijke regeling biedt veel betere garanties en zou vanuit het oogpunt van bescherming niet moeten worden ingeruild tegen de instrumenten die de kabinetsnota biedt.
- De band tussen distributie en productie wordt doorgesneden. Kunst en cultuurprogramma's kunnen alleen nog worden ingekocht. Het kunstbeleid van de publieke omroep komt daardoor in de lucht te hangen. Experiment en ontwikkeling krijgt daardoor vanuit distributieoptiek minder prioriteit.
- Een ontwikkeling naar twee netten, eventueel in combinatie met een culturele themazender zal leiden tot het marginaliseren van kunst en cultuur op de open zenders. Daardoor zal het grote publiek geen kennis meer maken met het kunstaanbod, en komt een kerndoelstelling van het overheidsbeleid voor de publieke omroep in gevaar.

9. DE GEVOLGEN VOOR DE KUNSTSECTOR

9.1 DE PRODUCTIE VAN KUNSTPROGRAMMA'S

De productiemarkt voor omroepprogrammering is vrij overzichtelijk. De omroepen produceren zelf, waarbij overigens alleen AVRO, VPRO en NPS zelfstandig kunstprogramma's produceren. Op de commerciële markt opereren enkele grote producenten, en daarnaast zeer veel kleintjes; veelal éénmansbedrijfjes. De grote spelers zijn Endemol, IdtV, Eyeworks en de productiebedrijven van SBS6 en RTL (Blue Circle). Endemol, IdtV en mogelijk het productiehuis van RTL, zouden in principe kunnen instappen. Het productiebedrijf van SBS6 produceert alleen voor de eigen zenders. Alleen de grote productiebedrijven zijn in staat te investeren in nieuwe producten. Drama is sowieso alleen voor de groten weggelegd. TV-productie is een vechtmart geworden, waarin snel rendement moet worden behaald. Met name de kleine bedrijfjes zullen niet in de positie zijn om te investeren in dure en kwetsbare producten.

De vraag is of de omroepen zelf gaan produceren. De omroepen die thans niet actief kunstprogramma's produceren zullen niet snel met eigen productiekernen instappen, met name niet omdat zij moeten concurreren in een krimpende markt. De vrije producenten, in het bijzonder de groten, zullen ook niet staan te dringen om zelfstandig de markt te betreden. Met name de producenten die afhankelijk zijn van de omroepen voor producties in box B zullen zich niet zondermeer in box C melden om daar de concurrentie aan te gaan met hun opdrachtgevers uit box B. De omroepen die thans zelf produceren zullen zich op box C richten. De kabinetsvoorstellen biedt de omroepen daarvoor de eerste drie jaar ook de bescherming die daarvoor nodig is.

Daar lopen de onafhankelijke producenten tegenop. Er is voorlopig geen markt waarop evenwaardige concurrentieverhoudingen heersen (level playing field). Die zal er ook na afloop van die bescherming niet komen. Het is niet erg waarschijnlijk dat wanneer de kaarten zijn geschud, andere producenten nog een positie kunnen verwerven in zo'n krimpende markt. De omroepen blijven door hun opdrachtgeversrol in box B en door hun positie bij de radio natuurlijk in het voordeel. De gedachte dat Chinese muren of afzonderlijke productiemaatschappijen daadwerkelijk evenwaardige verhoudingen zouden kunnen scheppen wordt in het veld verworpen.

Het meest waarschijnlijke scenario is dat enkele omroepen combinaties zullen opzetten met vrije producenten om de markt van box C te verdelen. De combinatie van omroepen met derden werkt natuurlijk ten detrimente van onafhankelijke producenten. De kans is dus groot dat die combinaties box C naar zich toe zullen trekken door packaging, met radio, en met box B-programmering. Het is derhalve niet waarschijnlijk dat er ruimte komt voor nieuwe toetreders. Uiteindelijk houden we dezelfde spelers in een iets andere rolverdeling. De kunstsector staat als producent nu al op grote afstand en zal hier dus moeilijk tussen kunnen komen.

9.2 CONSEQUENTIES VOOR HET VELD

De consequenties van een verdere afkalving van kunst en cultuur op het open net zal zijn dat de ontwikkeling die reeds is ingezet verder zal doorzetten. Het verlies aan budget zal niet direct aan kunstinstellingen raken, maar wel ten koste gaan van de werkgelegenheid in de sector. Acteurs, theatermakers, ontwerpers betalen de prijs. Overigens betekent de achteruitgang die wordt voorzien voor het omroepbudget vanaf 2005 ook al een direct verlies aan arbeidsplaatsen voor de totale creatieve industrie. Daarbij komen nog de tweede orde effecten in de sfeer van toeleveringsbedrijven en dergelijke. Voor een deel zullen deze verliezen worden gecompenseerd door nieuwe activiteiten van de commerciële omroepen, maar per saldo wordt er door de maatregelen van het kabinet geld aan de markt onttrokken. De consequenties voor de creatieve industrie en voor de werkgelegenheid zullen vooral voelbaar zijn in Amsterdam, Rotterdam en het Gooi. Opvallend is dat dit aspect van de maatregelen tot dusverre onbesproken blijft, terwijl anderzijds de creatieve industrie, en de innovatieve kracht die daar van uitgaat, wordt gezien als speerpunt van het economisch beleid

Het kunstenveld zal niet profiteren van de nieuwe markt. Het is sowieso de vraag of er een nieuwe markt komt. Voorlopig zal er slechts enige herschikking plaatsvinden bij een krimpende markt. De vermindering van het budget voor kunst en cultuur zal met name consequenties hebben voor de registratie, adaptatie en bewerking van podiumkunsten en voor drama. Dat heeft ook te maken met de lange voorbereidingstijd van dergelijke producties. Het onzekere financiële perspectief in box C en de wijze waarop de besluitvorming over programma's tot stand komt, heeft natuurlijk grote consequenties voor de continuïteit. In de huidige structuur staan de programmaredacties, en de afspraken rond zendtijdverdeling min of meer garant voor continuïteit. In de situatie van een open markt en onzekere budgetten is die waarborg veel moeilijker te geven. Dan zal al gauw de neiging ontstaan om te kiezen voor de korte baan. Ook producenten zullen eerder belangstelling tonen voor producties die snel renderen en weinig risico met zich meebrengen.

Filmproductie is heel gevoelig voor het probleem van de continuïteit. De bestaande afspraken lopen in 2008 af. Het zal uiterst lastig zijn om in het huidige klimaat tot afspraken te komen voor de jaren daarna. Toch zou dit nu al moeten gebeuren gezien de lange doorlooptijd van filmproducties.

Het belangrijkste effect van een verder afkalven van kunstprogrammering op de open netten is waarschijnlijk gelegen in het verlies van de 'etalagefunctie' die de omroep heeft voor de sector. Kunstprogrammering die het grote publiek bereikt ontleent zijn betekenis voor een groot deel aan het feit dat kunst zichtbaar blijft als maatschappelijke entiteit, en ingebed blijft in het cultureel bewustzijn van grote groepen mensen, ook als die zelf niet behoren tot de groep van cultuurconsumenten. Er zijn overigens talloze voorbeelden van een direct effect van kunstprogramma's op bezoekcijfers en dergelijke, maar de betekenis van kunstprogrammering voor de sector reikt veel verder. Zonder die zichtbaarheid op het open net raakt de sector maatschappelijk gezien meer en meer geïsoleerd. Dit is nu juist wat het kabinet zegt te willen voorkomen.

9.3 NIEUWE MARKTEN

In de kabinetsplannen wordt de vrije toetredingsmogelijkheid voor producenten gepresenteerd als een kans om het bestel meer open te maken, en als een nieuwe impuls voor de audiovisuele markt. Onze inschatting is dat, mede door het krimpende budget en de voorsprong van de omroepverenigingen daar vooralsnog niet veel van terecht zal komen; althans voor zover het om de open netten gaat. De kabinetsnota gaat trouwens nauwelijks in op het onderdeel radio, waarvan wij dus mogen aannemen dat de omroepen hun positie daar zullen behouden.

Kansen voor groei en voor toetreding van de kunstsector is er bij uitbreiding van de markt, bijvoorbeeld bij invoering van themakanalen, internet ed. De kabinetsplannen anticiperen op deze ontwikkeling door te kiezen voor een functionele benadering. De omroepmiddelen mogen ook worden aangewend voor distributie via andere kanalen dan het open net. Daar liggen natuurlijk kansen. Hefboom voor de kunstsector in deze ontwikkeling is de mogelijkheid om content via meer kanalen te distribueren. We zien nu al dat programma's tot stand komen in de vorm van coproducties waarbij content wordt gemaakt die, behalve via het open net, op talloze andere manieren wordt gedistribueerd.

In het veld zijn velen van mening dat de snelheid en het effect van de ontwikkeling wordt overschat. Themakanalen zullen er komen, maar dat duurt nog even. Groot obstakel is vooralsnog de distributie, maar ook de versnippering van het bereik speelt een rol. De kijkers moeten willen overstappen naar gespecialiseerde kanalen, die meer eigen initiatief en selectievermogen vereisen. De drukte achter de decoder voor digitale netten valt voorshands erg tegen. De neiging om algemene zenders te blijven bekijken is nog erg groot. Als de ontwikkeling doorzet is het de vraag waar de grootste waardetoevoeging en sturingsmacht terecht zal komen: bij de contentleverancier, bij de producent of bij de distributeur. Naar het zich nu laat aanzien heeft de distributeur de beste papieren.

De ervaring tot dusverre leert dat de narrowcasting grootschalig moet worden aangepakt, en dat je meerdere schakels in de waardeketen moet bezetten. De kunstsector zal alleen als contentleverancier kunnen optreden als ze zich aansluit bij andere spelers in de waardeketen. Uitgevers en omroepverenigingen doen dat al. Overigens introduceert het kabinet de mogelijkheid voor 'licentiehouders' om toe te treden tot het bestel. Dit creëert kansen om met een culturele omroep (min. 50.000 leden) de arena te betreden vanuit box B. Zij zullen de culturele programmering dan moeten brengen onder de noemer van opinie en debat.

9.4 CONCLUSIE

- Er wordt in feite geen nieuwe markt voor mediaproductie gecreëerd. De bestaande vechtmarkt wordt zelfs nog kleiner. Nieuwe toetreders zullen zich niet snel aandienen; de omroepverenigingen houden vooralsnog de markt vast omdat er geen evenwaardige concurrentieverhoudingen wordt gecreëerd. De dubbelrol van de omroepen zal voor veel complicaties zorgen.
- Onzekerheid en gebrek aan continuïteit zullen ten koste gaan van producties met een lange aanlooptijd: podiumkunsten en speelfilmproductie.
- De directe economische consequenties van de maatregelen zijn voor de kunstsector niet erg groot, wel voor de arbeidsmarkt van de creatieve industrie.

- Op lange termijn zal het wegvallen van de etalagefunctie grote gevolgen kunnen hebben voor de zichtbaarheid van de sector als maatschappelijke entiteit.
- De kansen voor digitale media, internet en themakanalen e.d. lijken door het kabinet te worden overschat. Er zullen op langere termijn zeker nieuwe markten ontstaan, maar of die voor de kunstsector veel kansen bieden is twijfelachtig.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1. GEBRUIKTE DOCUMENTEN

- Berenschot (2003). Evaluatie van de stimuleringsmaatregelen voor de Nederlandse film, 1999-2003.
- Berenschot (2004). Bezuinigen op cultuur.
- Commissariaat voor de Media. Programmavoorschrift en MJB-indeling 2001, 2002 en 2003.
- Commissariaat voor de Media (2004). Rapport externe financiering programma's publieke omroep.
- Filmfonds (2005). Jaarverslag 2004.
- Kabinet (2005). Met het oog op morgen... De publieke omroep publieke omroep na 2008.
- Mediawet (stb. 1987, 249)
- Ministerie OCW (2004). Mediabegroting 2005.
- Publieke Omroep (2005). Tussentijds concessiebeleidsplan 2006-2010.
- Raad voor Cultuur (2004). Spiegel van de Cultuur.
- Raad voor Cultuur (2005). De publieke omroep publieke omroep voorbij.
- Research voor beleid (2005). Sectoronderzoek film en televisie.
- Ster (2005). Jaarverslag 2004.
- Werkgroep Kunst (2005). Beleidsnotitie Kunst.
- WRR (2004). Focus op functies.
- Diverse artikelen in kranten en tijdschriften

BIJLAGE 2. GECONTACTEERDE PERSONEN

- Aad Hogervorst Ministerie OCW
- Ad 's-Gravesande Kunsten '92
- Annelieke Mol Publieke omroep
- Annemieke Gerritsma Stifo
- Arian Buurman Ster
- Bas de Vos Publieke omroep
- Carolien Croon Nederlandse Vereniging Speelfilmproducenten
- Diana Janssen Raad voor Cultuur
- Eric Gerritsen Concertgebouw
- Ger Bouma Filmfonds
- Giny Mutsaers Publieke omroep
- Hanneke Hansen Federatie Filmbelangen
- Harry Kies Harry Kies Theaterproducties
- Henk van der Meulen NPS / Werkgroep kunst PO
- Hugo Klaassen Fine
- Inge Brakman Commissariaat voor de Media
- Jeanine Hage CoBO-fonds
- Joost Dekkers Federatie Filmbelangen
- Kees Dijk Publieke omroep
- Kees Weeda Raad voor Cultuur
- Lennart van der Meulen Publieke Omroep
- Lisa van Bommel Publieke omroep
- Maarten van Boven Paradiso
- Maarten Wijdenes Filmfonds
- Marc van Gestel Publieke omroep
- Marianne Versteegh Kunsten '92
- Marit Vochteloo Ministerie OCW
- Marjan Hammersma Ministerie OCW
- Martin Lagestee Federatie Filmbelangen

- Mathieu Heinrichs Vredenburg
- Menko Huisman BBC
- Nicolette Nellen Publieke omroep
- Paul van Niekerk SPOT
- Peter Wiegman Het Medialoket
- Pierre Ballings Paradiso
- Rob Scheepbouwer Mazars
- Thérèse van Schie Amsterdams Uitbureau
- Wim Weijland AVRO

BIJLAGE 3 IMPRESSIE PROGRAMMA'S TV 2005 PER GENRE

Categorie	Programma's per net
Kunst (enge definitie)*	<p>Nederland 1:: AVRO's Kunstpanorama, Close Up, Kunst & Kitsch, Kunst/Cultuur zaterdag, Tussen Kunst & Kitsch op reis, Una Voce Particolare</p> <p>Nederland 2: André Rieu, Portret van een passie, Prinsengrachtconcert, TROS Koffieconcert, Koffieconcert, Una Voce Particolare, Una Voce Particolare Finale</p> <p>Nederland 3: Allemaal Theater, Avond van de poëzie, Avond vd Ned. Dans, Boekenprogramma, BPS cultuur op zondag, Dode Dichters, Ed vd Elskan docu, Edison Gala, Jonge Mensen op de prinsengracht, Matinee, Nieuwjaarsconcert, Nightingale, North Sea Jazz, NPS Klassiek, Opera, Opvolger RAM, Output, RAM, RAM compilaties, RAM jaartal Cannes, RAM jaartal IDFA, RAM jaartal Rotterdam, RAM jaartal Utrecht, Toon Hermans doc, Uitmarkt, Uur van de Wolf, Vishnefskaya, Vrije Geluiden</p> <p>Zappelin: Kinderprinsengrachtconcert, Museumbende, Museumbende revanche</p>
Overige muziek	<p>Nederland 1:: Gala vh Ned. Lied, Gevoel van, Jostiband nieuwjaar, Nederland Swingt, Nederland zingt, Nederland zingt dag, Night of the proms, Nijntje concert, Theater van songfestival</p> <p>Nederland 2: 5 jaar Top of the pops, 50 jaar Eurovisiesongfestival, 50 jaar Songfestival, André Hazes, Belle Perez, BZN in Zuid-Afrika, De Notenclub, Edison Music Awards, Eurovisie JSF, Finale NSJ, Helmut Lotti, Kattie Melua, Mega Muziek Spektakel, Musical Awards, Muziek TROS, Top of the pops, Top of the pops V, TROS muziekfeest in de sneeuw, Voor alle fans, Voorronde Nationaal Songfestival, Voorronde NSJ</p> <p>Nederland 3: Kinderen voor kinderen, Kindersongfestival, Lowlands, Pinkpop, Top 2000 concert.</p>
Nederlands drama	<p>Nederland 1: Afdeling, Baas Boppe Baas, Comedy archief, Coverstory, Enneagram, Keijzer & De Boer, Liever Verliefd, Reservering Feestdagen, Pietje Bell 2, Schippers van Kameleon, Wiebertje, Toen was geluk, Tweeling, Zes Minuten</p> <p>Nederland 2: Bitches, Commissaris Witse, Costa III, Costa IV, Costa! The movie, Flicker, Het Glazen Huis, Nederlandse speelfilms, Onderweg naar morgen, Rob Houwer speelfilms, Sedes en Belli, Spangen, Spoed, Sprint, Volle Maan, Voor koningin en vaderland: soldaat van Oranje</p> <p>Nederland 3: De Band, De Kroon, Dekmantel, Een meisje, Ernstige Delicten, Filmlab, Grimm, Ja Zuster Nee Zuster, Kinderen geen bezwaar, Kleine Pauze, Loenatik The Movie, Lola, Medea, Nieuwe Lola's, NPS Korte film, Nynke, Off Screen, Oppassen, Passievrucht, Phileine zegt sorry, Staatsgevaarlijk, Telefilms, Van God Los, Villa des Roses, Vuurzee, Wroeten</p> <p>Zappelin: Abeltje, Ibbeltje, Ja Zuster Nee Zuster, Mijn Franse tante Gazeuze, Minoes, Otje, Overig drama (Villa A. Klokhuis, etc.), Rooie Draad, Topstars, Zakmes</p>
Cabaret & Satire	<p>Nederland 1:: Marc Marie Theatershow, Andermans Veren</p> <p>Nederland 2: De Koninklijke Lama's, De Lama's, De Lama's II, Dit was het nieuwe compilatie, Dit was het nieuws, Hans Liberg, Jan Jaap van der Wal, Kerstlama's, Koefnoen, Koefnoen oudjaar, Paul van Vliet One man show</p> <p>Nederland 3: Bert Visscher, Brigitte Kaandorp, Cabaret ga eens naar bed, Claudia de Breij, Comedy factory, Dolf Janssen, Droog Brood, Hans Teeuwen, Harrie Jekkers, Javier Guzman, Jiskefet, Jochem Myers, Kopspijkers, Kopspijkers jaaroverzicht, Lebbis en Janssen, Lennette van Dongen, annen met vaste lasten, Mike & Thomas Show, Mike Bode, Najib, Niet uit het raam, Oudejaars Youp, Reservering feestdagen, Sanne Wallis de Vries, Sara Kroos, Van Muiswinkel en Van Vleuten Vliegende Panters, Youp van 't Hek</p>

BIJLAGE 4 FINANCIËEL OVERZICHT UIT ONDERWEG NAAR MORGEN.

BIJLAGE 3 Budgetten per functie (prijspeil 2005) met overgangsregime

Totaal budget publieke omroep 1)	2005	2009	2010	2011	2012
Functie A (nieuws en sport)					
NOS-RTV	140.500.000	140.500.000	140.500.000	140.500.000	140.500.000
Functie B (opinie en debat)					
Licentiehouders A + B + aspiranten 2)	115.000.000	129.000.000	129.000.000	129.000.000	129.000.000
Functie C (cultuur, educatie, andere informatie)					
Licentiehouders A + B + aspiranten	138.700.000	-	-	-	-
Overgangsregime licentiehouders	-	96.500.000	84.350.000	32.200.000	-
Budget raad van bestuur	84.000.000	110.200.000	142.350.000	174.500.000	206.700.000
Interne werkmaatschappij (budget Educom)	28.300.000	28.300.000	28.300.000	28.300.000	28.300.000
Budget NPS / overheveling A, B en C	44.000.000	44.000.000	44.000.000	44.000.000	44.000.000
Totaal Radio en TV	548.500.000	548.500.000	548.500.000	548.500.000	548.500.000
Overigen					
39f	27.500.000	27.500.000	27.500.000	27.500.000	27.500.000
Overige zendgemachtigden (RVD)	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000
NOS bestuur/uitvoerende diensten	72.000.000	72.000.000	72.000.000	72.000.000	72.000.000
Nieuwe media	22.300.000	22.300.000	22.300.000	22.300.000	22.300.000
Totaal	671.500.000	671.500.000	671.500.000	671.500.000	671.500.000

Minimaal budget per licentiehouder	2005	2009	2010	2011	2012
Gemiddeld budget per a-omroep	33.000.000	16.500.000	16.500.000	16.500.000	16.500.000
Bijkomend uit overgangsregime (gemiddeld)	-	12.375.000	8.250.000	4.125.000	-
Gemiddeld budget a-omroep	33.000.000	28.875.000	24.750.000	20.625.000	16.500.000
	100%	87,5%	75%	62,5%	50%

Toelichting herkomst bedragen

1) Het vaste budget van een a-omroep in 2005 bedraagt € 33 miljoen. Dit is 75% van het gemiddeld per a-omroep beschikbare budget van € 44 miljoen. De overige 25% ter grootte van gemiddeld € 11 miljoen per a-omroep behoort tot het versterkingsbudget dat in handen is van de raad van bestuur. Het totale versterkingsbudget voor de omroepverenigingen bedraagt in 2005 € 84 miljoen. In totaal zijn er eind 2005 7,8 omroepverenigingen (7 a-omroepen, 1 b-omroep en 2 aspirantomroepen)

2) De omroepverenigingen besteedden in 2003 € 57 miljoen aan opinie en debat in enge zin. (actualiteiten, binnen & buitenland, levensbeschouwing) In brede zin bedroeg dit voor televisie € 95 miljoen (inclusief opinierend amusement zoals praatprogramma's en satire) De omroepverenigingen besteedden in 2003 ongeveer € 20 miljoen voor opinie en debat op Radio 1 en 747AM. Het budget voor functie B in 2005 bedraagt voor televisie € 95 miljoen plus radio € 20 miljoen is € 115 miljoen. Het totale budget voor de omroepverenigingen bedraagt in 2005 voor functie B € 115 miljoen en functie C € 220,7 miljoen is € 335,7 miljoen.